

Pekka Perttula / 17.12.2025

**Vapaussodan taistelumuistomerkkien
paikannus- ja omistusselvitys 2025**

JOHDANTO VAPAUSSODAN PERINNELIITON MUISTOMERKKIHANKKEEN LOPPURAPORTTIIN

Vapaussodan Perinneliitto sai herätteen muistomerkkihankkeeseen Lapualta. Lapualaisilla oli ollut tarkoitus järjestää pienrahoituskeräys Länkipohjassa sijaitsevan Pohjanmaan pyykin kunnostamista varten. Länkipohjan taistelun muistolle vuonna 1938 pystytettyä muistomerkkiä ovat lapualaisten lisäksi vaalineet ja hoitaneet paikalliset yhdistykset. Keräyslunan haku ei onnistunut, koska syksyn 1944 jälkeen ei ole ollut oikeudellista varmuutta, kuka tai ketkä muistomerkin ja sen maa-alueen omistavat.

Tästä lähti liikkeelle alkuselvittely, onko tällaisia vapaussodan muistomerkkien ja niiden maa-alueisiin liittyviä omistusepäselvyyksiä muuallakin. Selvittelyn hyväksi lähtökohdaksi osoittautui valtiotieteiden tohtori, tietokirjailija Mikko Uolan vuonna 2006 kokoama 43 kohteen listaus, jonka pohjalta liitto oli ollut tuolloin yhteydessä Museovirastoon. Tuo yhteydenpito ei tuottanut toivottua tulosta. Syksyllä 2024 teimme uusintayrityksen Museovirastoon. Sieltä saimme ohjeita ja neuvoja, miten edetä ilman, että virasto itse selvittää asiaa. Tässä kohdin saimme avuksemme kulttuuriperintöämme ymmärtäviä kansanedustajia, joiden ansiosta valtion vuoden 2025 talousarviosta puolustusministeriön pääluokasta meille osoitettiin määräraha selvitystyön tekemiseen.

Lähetimme kilpailutusasiakirjan usealle taholle, mutta emme saaneet yhtään tarjousta. Syytä tiedustellessamme saimme vastauksena, ettei työn määrää ollut helppo arvioida, tai se ei sopinut nykyiseen työtilanteeseen. Sitten saimme tiedon valtiotieteiden tohtori Pekka Perttulasta, joka on ansioitunut henkilö- ja yrityshistorioiden tutkijana ja tekijänä. Saimmekin sitten ostopalveluna selvitystyön tekijäksi Pekka Perttula Consulting oy:n.

Hankkeen lähtökohtana on ollut, että Vapaussodan Perinneliitto on pyrkinyt selvittämään niiden vapaussodan 1918 muistomerkkien, joiden maa- ja merkkioimistus on epäselvä, omistussuhteet, sekä täydentämään jo omistukseltaan tiedettyjen muistomerkkien luetteloa. Samalla hankkeessa on päällisin puolin selvitetty muistomerkkien kuntoa ja puhdistus- ja kunnostustarpeita.

Suuren haasteen työlle on tuottanut syksyllä 1944 valtion toimesta lakkautettujen rintamiesyhdistysten ja suojeluskuntien omistuksessa olleiden muistomerkkien kohtalo. Oli aika tarttua tähän yli 80 vuotta jatkuneeseen oikeudelliseen epäkohtaan. Epäselvyydet omistuksessa ovat vuosikymmenten ajan vaikeuttaneet muistomerkkien hoitoa ja kunnostamista. Kyse on kuitenkin itsenäisen Suomen historiasta ja tiedon ja perinteen siirtämisestä. Muistomerkkien pystyttäjät ja tekijät näkivät muistomerkit tulevaisuuteen ulottuvana muistojen siirtämisenä jälkipolville. Ne ovat siten merkittävä osa kulttuuriperintöämme.

Tämä hanke on ollut Vapaussodan Perinneliiton toiminnan ydinaluetta: kunnioitus menneitä sukupolvia kohtaan ja sitoutuminen itsenäisen Suomen arvojen ja kulttuuriperinnön ylläpitämiseen. Hankkeen lopputuloksena on saatu kattava tietokanta muistomerkeistä, niiden omistajista ja ylläpitäjistä. Tämän hankkeen tulos täydentää hyvin aikaisempia selvityksiä.

Epäselviin oikeudellisiin kysymyksiin liittyen lähetimme elokuussa oikeusministeriölle tiedustelun jatkomenettelystä. Joulukuussa saamamme virkamiesvastaus oli hyvin yleisellä tasolla, eikä antanut vastausta muistomerkkien omistusepäselvyyksien ratkaisemiseen. Tältä osin tilanne on siis edelleen auki. Annammeko yli 80 vuotta jatkuneen epäselvyyden vallita? Tähän luulisi löytyvän jonkun laillisen tavan. Onko se lainsäädäntötie?

Oman tutkimustyönsä tueksi tohtori Perttula sai tutkimusapua perinneliitolta ja sen jäsenyhdistyksiltä. Sähköinen dokumentointi mahdollistaa sen, että kirjattuja tietoja on helppo jatkossa täydentää. Hanke on ollut rahoittajan ohjeiden mukaisesti yhden kalenterivuoden mittainen.

Vapaussodan Perinneliiton puolesta kiitän tohtori Pekka Perttulaa ansiokkaasta selvitystyöstä. Hän paneutui aiheeseen satakuntalaisella ripeydellä. Kiitos myös häntä avustaneille liiton jäsenyhdistyksille - erityisesti valokuvien toimittamisesta, Kansallisarkiston Tomi Ahorannalle ja muille erikseen nimeltä mainitsemattomille sekä hankkeen ohjausryhmälle (Jouni Koskela, Sami Rantanen, Vesa Määttä ja Veli Suvanto). Erityisen kiitoksen ansaitsevat hankkeen rahoituksen mahdollistaneet kansanedustajat ja hankerahoituskumppanina toiminut puolustusministeriö.

Tampereella 17.12.2025:

Jouni Koskela, Vapaussodan Perinneliiton puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Vapaussodan muistomerkit	6
Vaasan lääni	6
Kokkolassa Tankarin luodolla, luotsiaktivistien muistomerkki (1937)	6
Lappajärvellä, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki (1967)	8
Luodon Orrskärissä, Aselaiva John Graftonin muistomerkki (1930)	10
Luodon Tolvmansgrundissa, Aselaiva Equityn muistomerkki (1937)	12
Mustasaaren Raippaluodossa, Malskärin jääkärietapin 1916–1917 muistomerkki (2017)	14
Vaasassa Runsorintien varrella, Runsorin vuoden 1918 muistokivi (1931)	17
Oulun lääni	19
Oulussa Taavetti Lukkarisen kuolinpaikan muistomerkki (1935)	19
Hämeen lääni	21
Asikkalan Vääksy, Anianpellon taistelun muistomerkki (1928)	22
Lempäälässä, vapaussodan muistomerkki Vapauden miekka (1934)	23
Längelmäen Länkipohjassa, Lapuan Laurilain muistomerkki (1921)	26
Längelmäen Länkipohjassa, Länkipohjan taistelun muistomerkki (1938)	27
Längelmäen Länkipohjassa, Matti Laurilan kaatumispaikan muistomerkki (1990)	30
Nastolan Uudessakylässä, saksalaisten hautamuistomerkki (1920)	31
Ruoveden Väärinmajalla, Mannisen taistelun muistomerkki (1934)	33
Tampereella Kalevankankaalla, Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (1918)	35
Tuuloksen Pannukankaalla saksalaisten hautamuistomerkki (1919)	38
Vesilahdella, Vesilahden taistelun muistomerkki (1938)	41
Vilppulan kirkonkylässä, Vilppulan taistelun muistomerkki (1938)	44
Turun ja Porin lääni	47
Huittisissa, Loimankylän muistomerkki (2018)	47
Korppoossa, Korppoon taistelun muistomerkki (1926)	48
Loimaan Vesikoskella, Vesikosken taistelun muistomerkki (1937)	50
Merikarvialla, Aselaiva Equityn muistomerkki (1994)	52
Nauvon hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden muistomerkki (1920)	54

Oripään kankaalla, Oripään verityön muistomerkki (1932)	56
Uudenmaan lääni	57
Keravalla, Keravan taistelun muistomerkki (1939)	60
Liljendalin Eskilomissa, Eskilomin taistelun muistomerkki (Eskelinkylä) (1928)	59
Liljendalin hautausmaalla, saksalaisten sotilaiden hautakivi (1918)	58
Pernajan Hardomissa, Hardomin taistelun muistomerkki (1928)	61
Porvoon Saksanniemessä, Saksanniemen ratsukoulun muistokivi (1927)	66
Kymen lääni	68
Kouvolassa, Mäkelän taistelun muistomerkki (1920)	68
Valkealan Tuohikotissa, Tuohikotin taistelun muistomerkki (1926)	69
Lapin lääni	71
Tervolassa Tervolan taistelun muistomerkki (1929)	72
Ahvenanmaa	73
Finströmin Godbyssä, Godbyn taistelun muistomerkki (1938)	73
Vapaussodan muistomerkkien suunnittelijoita ja tekijöitä	76
Selvitykseen kirjaamatta jääneet muistomerkit	92
Luettelo selvityksen perustana olleista muistomerkeistä	103
Aakkosellinen luettelo muistomerkeistä	105

Vapaussodan muistomerkit

Vaasan lääni

Kokkolassa Tankarin luodolla, luotsiaktivistien muistomerkki (1937)

Lappajärvellä, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki (1967)

Luodon Orrskärissä, Aselaiva John Graftonin muistomerkki (1930)

Luodon Tolvmansgrundissa, Aselaiva Equityn muistomerkki (1937)

Mustasaaren Raippaluodossa, Malskärin jääkärietapin 1916–1917 muistomerkki (2017)

Vaasassa Runsorintien varrella, Runsorin vuoden 1918 muistokivi (1931)

Kokkolassa Tankarin luodolla, luotsiaktivistien muistomerkki (1937)

272-417-5-55

Koordinaatit 63.95082°N, 22.84847°E

Hostel Tankar Inn, majakkasaari Tankar / Kokkola

Rintamamiehet muistivat muistomerkein vapaussotaa edeltänyttä aktivismia. 12. syyskuuta 1937 paljastettiin Kokkolan Rintamamiesyhdistyksen Tankkarin luodolle pystyttämä luotsiaktivistien muistomerkki. Sillä kunnioitettiin niiden luotsien muistoa, jotka vuonna 1912 luotsilaitoksen venäläistämisen yhteydessä erosivat toimestaan.

”Kun Suomen luotsilaitos venäläistettiin vuonna 1912 yli puolet sen henkilökunnasta erosi vastalauseeksi viroistaan. Heidän kunniakseen luotsiaseman vieressä olevaan isoon kiveen on kiinnitetty muistotaulu, johon on kirjoitettu eronneiden luotsien nimet sekä teksti: ’Muistomerkki niille luotseille, jotka eivät alistuneet ryssän sortoon’.”

1,24 hehtaarin kiinteistön Luotsiasema omistaja on Kip Infra Oy.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Lappajärvellä, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki (1967)

Kiinteistötunnus 403-402-9-64

Koordinaatit 63.219°N, 23.6333°E

Lappajärven entisen kunnantalon piha-alue, Nissintie, Lappajärvi

Lappajärven ratsukoulun 6.12.1967 paljastettu muistomerkki. Muistomerkissä on seuraava teksti: ”Isänmaan vapauden sarastaessa muodostettiin täällä 8.12.1917 Saksanniemen järjestyslipustosta Lappajärven ratsukoulu, joka osallistui vapaussotaan 28.1. - 16.6.1918 Uudenmaan rakuunat nimisenä joukko-osastona. Vapauden puolesta säilämme soi”. Muistomerkki on nimeltään Rakuunapatsas, ja suunnittelija oli Nestori Viinamäki.

Marraskuussa 1917 Porvoon lähellä sijainnut Saksanniemen Järjestyslipusto, joka tunnettiin myös ratsastavana poliisikomennuskuntana, joutui punakaartilaisten hyökkäyksen kohteeksi ja hajotettiin. Tästä syystä järjestyslipustolle oli löydettävä toinen koulutuspaikka. Saksanniemen järjestyslipusto (myöhemmin Lappajärven ratsukoulu) oli Porvoon lähellä Saksanniemessä syksyllä 1917 toiminut poliisikoulu, jossa koulutettiin ratsupoliiseja Suomen senaatille uskollisen järjestysvallan vahvistamiseksi. Helsingin punakaartin hyökkäyksen kohteeksi marraskuun 1917 yleislakon aikana joutunut koulu suljettiin ja perustettiin vuoden 1917 lopulla uudelleen Etelä-Pohjanmaan Lappajärvelle. Suomen vapaussodan aikana sen oppilaista ja opettajista muodostettiin valkoisen armeijan ratsuväkiosastoja.

Pohjanmaalla oppilaat majoitettiin Niilo Hyytisen johdolla paikkakunnan taloihin. Toimintaa johti eversti K. E. Berg. Kenraaliluutnantti C. G. E. Mannerheim antoi Lappajärven Ratsukoululle 25. tammikuuta 1918 käskyn osallistua Pohjanmaan venäläisen varusväen aseistariisuntaan yhdessä suojeluskuntien kanssa 28. tammikuuta alkaen.

Nestori Viinamäki (25. joulukuuta 1908–21. toukokuuta 1989).

Jyväskyläläinen tietokirjailija Timo Hyytinen on kirjoittanut ratsukoulusta kirjan ”Itsenäisyytemme alku – Saksanniemen järjestyslipusto: Lappajärven Rakuunat, jääkärit ja suojeluskunta”, ISBN 978-952-5687-43-9.

0,6 hehtaarin kiinteistön Virkala omistaja on Lappajärven kunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Luodon Orrskärissä, Aselaiva John Graftonin muistomerkki (1930)**Kiinteistötunnus 440-401-19-14****Koordinaatit 63.833°N, 22.6466°E****Orrskär, ent. Kallskär, Perämerellä Luodon saaristossa Eugmon länsipuolella / Larsmo**

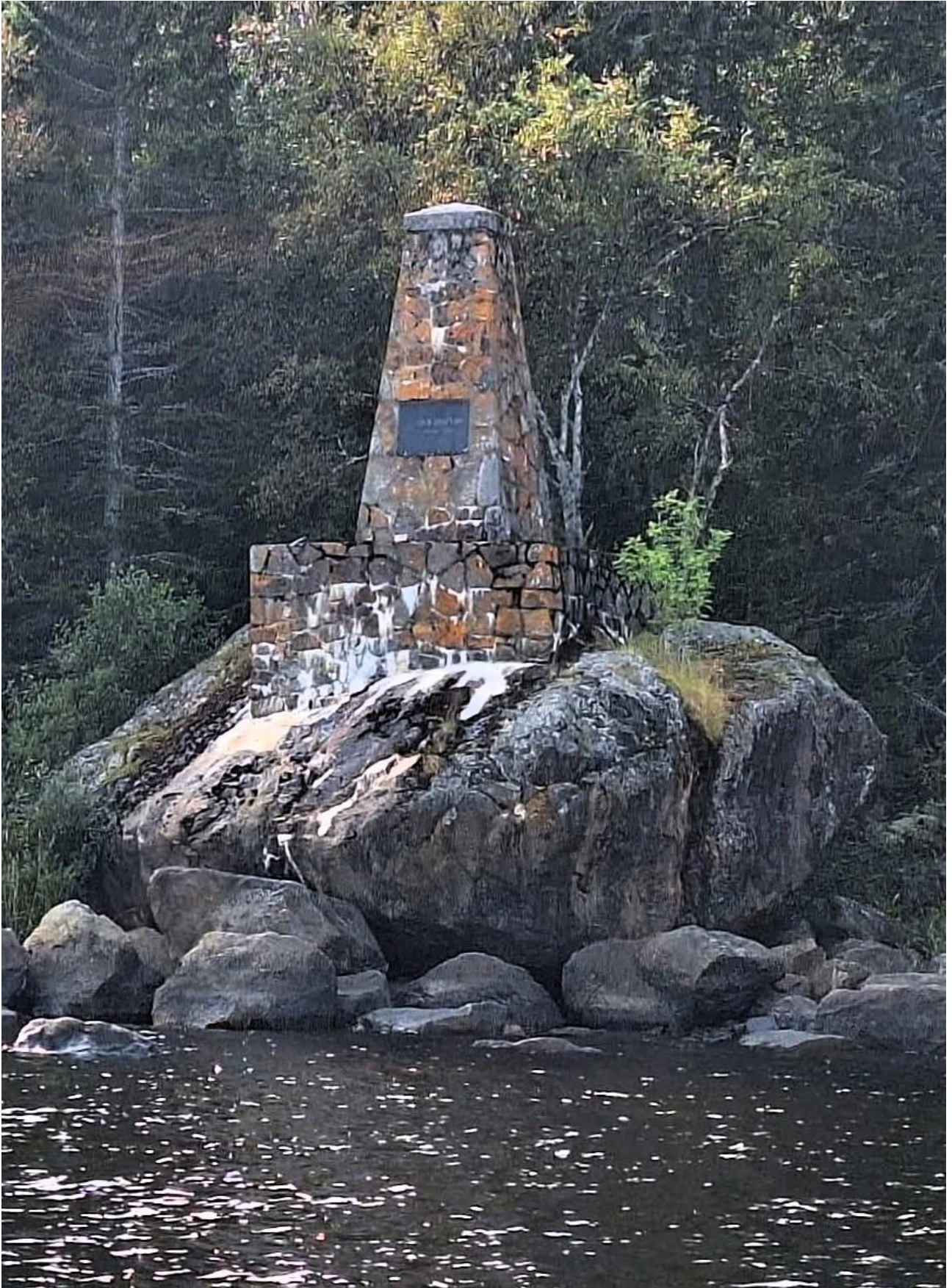
SS John Grafton oli rahtilaiva, joka toi elokuussa 1905 Suomeen Japanin rahoittaman aselastin, josta osa purettiin Kemin edustalla olevalle Möylyn saarelle. Alus jatkoi tämän jälkeen Pietarsaari-Kokkola-seudulla olevaan Luodon saaristoon, jossa se ankkuroitui Kallskärin (nykyisin Orrskär) lahteen. Aseita siirrettiin laivasta proomuun. Lähtiessään ankkuripaikaltaan John Grafton ajoi karille ja upposi 8. syyskuuta 1905. Laiva räjäytettiin, ettei aseiden kuljetushanke paljastuisi, mutta venäläiset saivat kuitenkin tapahtuneen tietoonsa. Muistomerkki on pystytetty vuonna 1930.

K.-G. Olin: Grafton-affären 1993, ISBN 952-9600-13-5

50,6 hehtaarin kiinteistön Nystoalfas omistaja on Vikström Alf Allan.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on rapautunut.

Luodon Tolvmansgrundissa, Aselaiva Equityn muistomerkki (1937)

Kiinteistötunnus 946-429-8-19

Koordinaatit 63.3593°N, 21.9636°E

Storsandviken, Västerö / Vöyri

S/S Equity oli saksalainen höyrylaiva, joka toi kahdella matkallaan Saksasta Suomeen syksyllä 1917 aseita suojeluskunnille.

Equity oli alun perin englantilainen rahtilaiva, jonka saksalaiset olivat kaapanneet ja ottaneet omaan käyttöönsä. Ensimmäiselle matkalleen Suomeen alus lähti 27. lokakuuta 1917 Danzigista. Laivan lastina oli muun muassa 6 500 venäläistä Mosin-Nagant kolmen linjan jalkaväkikivääriä, 500 Mauser-pistoolia, 30 venäläistä Maxim-konekivääriä, 4 500 käsikranaattia ja 2,6 miljoonaa patruunaa. Lisäksi laivalla matkusti kahdeksan jääkäriä, joiden oli tarkoitus aloittaa suojeluskuntien kouluttaminen Pohjanmaalla. Ryhmää johtivat Juho Heiskanen ja Lauri Tiainen, muut jäsenet olivat Arvid Kokko, Juho Komonen, Kalle Kuokkanen,

Viljo Laakso, Einar Mäkinen ja Reino Vuolle. Aluksen matkan ja aselastin oli järjestänyt aktivistien johtomies Kai Donner.

Aluksen lastista purettiin ensin puolet 31. lokakuuta Vaasan pohjoispuolella Maksamaan Västerössä ja loput seuraavana päivänä Tolvmangrundetilla Larsmossa Pietarsaaren ulkopuolella. Ensimmäisellä lastin purkupaikalla Västerön Storsandvikenissä sijaitsee nykyisin Equityn muistomerkki. Aseiden purkupaikalle Tolvmangrundille on pystytetty muistomerkki. Ladossa säilytettiin Equityn asekuormaa sekä pidettiin muistotilaisuus vuonna 1967.

Föreningen Frihetskämpar i Jakobstad, Esse, Larsmo, Pedersöre och Purmo hankki Saksasta aseita tuoneen aselaiva Equityn muistolaatan Tolvmansgrundin saareen. Laatta paljastettiin 31. lokakuuta 1937, ja siinä on teksti ”30.10.1917 lossades här s/s Equitys vapenlast. Vapen Bottenhavet oss bar hårdade händer dem höjde”. (Mikko Uola)

0,2 hehtaarin kiinteistön Equity omistaja on Vörå Kommun.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Mustasaaren Raippaluodossa, Malskärin jääkärietapin 1916-1917 muistomerkki (2017)

Kiinteistötunnus 499-408-1-53

Koordinaatit 63.2829°N, 21.2406°E

Malskäret, Vistantie, Raippaluoto / Mustasaari

Kivessä on teksti:

”Malskär

Etapystation

Etappiasema

1916–1917

Aktivister

Jägare

Vapentransporter

Pro Patria

VHS”

Kiinteistön Malskär omistaja on Norrgård, Lars Erik.

Kuntoarvio

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Runsorintien varrella Vaasassa, Runsorin vuoden 1918 muistokivi (1931)**Kiinteistötunnus 905-28-69-8 (Mahd. 905-416-1-68)****Koordinaatit 63.0656°N, 21.7248°E****Runsorintie , Runsor, Vaasa /**

Etelä-Mustasaaren maamiesseura pystytti muistokiven syksyllä 1931. Tapahtuma, jonka muistolle muistomerkki pystytettiin, liittyy Suomen vapaussodan alkutapahtumiin tammikuun lopulla 1918.

Kivessä on teksti: ”I frihetens morgonväktnedgjorde här Korsholms bygdens män en fientlig ryttargrupp.

28.1.1918.”

”Itsenäisyyden aamunkoitteessa voittivat Mustasaaren seudun miehet tässä vihollisen ratsujoukon ” (kivessä olevan tekstin suomenнос).

”28.1.1918 vastaisena yönä pysäyttivät Mustasaaren suojeluskunnan miehet tällä paikalla 30-miehisen venäläisen ratsuväkijoukon. Päivällä Laihialla riehuneet venäläiset olivat matkalla Vaasaan. Vaasassa olivat joukot vasta kokoontumassa, joten onnistunut aseistariisuminen oli merkittävä.”

Tekijä Evert Kull. Tekijä Evert Kull. Kyseessä lienee Johan Evert Kull (4. elokuuta 1895 Mustasaari – 2. maaliskuuta 1940), joka oli suomalainen suojeluskuntaupseeri.

Kiinteistön omistaja on Kiinteistö Oy Waasan Runsor.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Oulun lääni

Oulussa Taavetti Lukkarisen kuolinpaikan muistomerkki (1935)

Oulussa Taavetti Lukkarisen kuolinpaikan muistomerkki (1935)

Kiinteistötunnus 564-19-4-15

Koordinaatit 65.00939°N, 25.51003°E

Kiviharjuntie 4 / Oulu, Oulun seudun ammattiopiston kampusalue

Kampusalueelle on infotaulu karttoineen, mihin Taavetti Lukkarisen hirttopuu on merkitty.

Oulun Kontinkankaalla, Oulun seudun ammattiopiston rakennusten välissä, on pieni puistometsikkö. Yksi mänty on ympäröity metallisella reunuksella. Keminmaalaisen Taavetti Lukkarisen elämä päättyi dramaattisesti 1916 reilu vuosisata sitten suunnilleen tälle paikalle, jossa tuolloin kasvoi vielä laaja kangasmetsä. Itsenäisyysaktivistiksi epäilty Lukkarinen hirtettiin varoittavana esimerkkinä niille, jotka vastustivat Venäjän sortovaltaa.

Lukkarisesta tuli marttyyri itsenäisessä Suomessa. Oulun seudun Rintamamiesyhdistys pystytti siitä syystä muistomerkin Lukkarisen hirttopuun ympärille vuonna 1935. Muistomerkkiin kirjoitettiin kuolinajaksi kuitenkin virheellisesti 6. lokakuuta 1916. Hautakivessä Oulun hautausmaalla, os. Kajaanintie 1–5, on kuolinpäivä 3.10.1916. Rintamamiesyhdistykset olivat vuonna 1918 käydyn Suomen vapaussodan voittaneiden valkoisten veteraanijärjestöjä.

Lukkarisen hirttopuusta tuli Suomen itsenäistymistä edeltäneen sortokauden eli venäläistämiskauden symboli. Lukkarisen muiston toivottiin ylläpitävän suomalaisten isänmaallisuutta.

Muistomerkin rautaristikehikon kuparisessa päällyksessä puun kiertäen on teksti: ”Taavetti Lukkarisen hirttopuu. Tähän puuhun hirttivät ja puun juurelle kuoppaan hautasivat venäläisen sortovallan viranomaiset aktivisti Taavetti Lukkarisen 6.10.1916. Ruumis siirrettiin täältä vuonna 1917 Oulun hautausmaan siunattuun multaan. Tämä kaamea muisto herättäköön tulevissakin sukupolvissa kammon kaikkea vierasta sortovaltaa vastaan ja kasvattakoon kansassa rohkeutta ja voimaa elää ja kuolla isänmaan itsenäisyyden ja vapauden puolesta.”

Vuonna 1917 Lukkarisen ruumis oli siirretty hirttopaikalta Oulun hautausmaalle. Oulun seudun Rintamamiesyhdistys on hautapaikalle pystyttänyt aikanaan hautakiven, minkä mukaan Lukkarinen oli syntynyt Nilsissä 8.11.1884 ja kuollut 3.10.1916.

Suullisesti kerrottuna lisätietona, että rautaristikehikon päällä ollut kuparinen tekstiosuus oli jossain vaiheessa varastettu. Myöhemmin on asetettu uusi kuparinen tekstiosuus.

Ennen oppilaitosten rakentamista alue oli ollut Oulun varuskunnan harjoitusalue.

0,4 hehtaarin kiinteistön omistaja on Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Hämeen lääni

Asikkalan Vääksy, Anianpellon taistelun muistomerkki (1928)

Lempäälässä, vapaussodan muistomerkki Vapauden miekka (1934)

Längelmäen Länkipohjassa, Lapuan Laurilain muistomerkki (1921)

Längelmäen Länkipohjassa, Länkipohjan taistelun muistomerkki (1938)

Längelmäen Länkipohjassa, Matti Laurilan kaatumispaikan muistomerkki (1990)

Nastolan Uudessakylässä, saksalaisten hautamuistomerkki (1920)

Ruoveden Väärinmajalla, Mannisen taistelun muistomerkki (1934)

Tampereella Kalevankankaalla, Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (1918)

Tuuloksen Pannukankaalla saksalaisten hautamuistomerkki (1919)

Vesilahdella, Vesilahden taistelun muistomerkki (1938)

Vilppulan kirkonkylässä, Vilppulan taistelun muistomerkki (1938)

Asikkalan Vääksyssä, Anianpellon taistelun muistomerkki (1928)

Kiinteistötunnus 16-401-6-671

Koordinaatit 61.168620°N, 25.571158°E

Anianpellon vanha markkinapaikka, Anianpellontie 136 / Asikkala

Muistomerkki sijaitsee Anianpellon vanhalla markkinapaikalla. Muistokiveen on kaiverrettu teksti ” Suomen vapaussodan Anianpellon taistelu 17.-18.4.1918. Edestä kodin, Isänmaan.” Taistelun muistomerkki paljastettiin vuonna 1928 Kustaa III:n metsikössä Anianpellontien varrella. Asikkalan suojeluskunta piti paljastustilaisuuden kunniaksi paraatin. Sitä johti paikallispäällikkö Hugo Virtanen.

Muranen, Lauri: Punainen ja valkoinen Asikkala. Asikkala: Päijät-Häme Oy, 1998. ISBN 951-98044-0-4. Teoksesta on verkkoversio.

5,45 hehtaarin kiinteistön Mikkola omistajat ovat

Tervonen Elli Heidi

Eskola Eerik Ernest

Eskola Soile Katariina

Viljanen Saira Marjukka

Eskola Arto Matti Juhana

Kuntoarvio:

* muistomerkin tekstit kaipaavat parannusta (tekstikultausta)

* muistomerkin ympäristö ei ole hoidettu (ruoho pitkää, ei kukkia tms.)

* muistomerkin edessä olevat kivilaatat ovat peittyneet

* ei infotaulua

* ei tien varressa opastusviittaa

* vierestä kulkee polku metsikön läpi

* metsikkö on vanhaa Anianpellon markkinapaikka-aluetta

* merkkien mukaan metsikkö on luonnonsuojelualuetta

Lempäälässä, vapaussodan muistomerkki Vapauden miekka (1934)

Kiinteistötunnus 418-431-6-31

61.3129°N, 23.7515°E

Kirkkotorilla tapulin vieressä oleva mäenkumpare,

Kirkkopolku 1, Lempainen

Muistomerkin pystytti Tampereen Seudun Rintamamies -yhdistyksen naisjaosto. Patsastoimikunnan puheenjohtajana oli toiminut rouva Hilja Haarla, varapuheenjohtajana agr. Otto Kingelin, jäseninä rouvat Hilja Riipinen, Anni Kirvelä, Lempi Hyppölä, neiti Hanna Könni sekä ins. Walter Dahlström, johtaja P. Vanninen ja maanviljelijä Yrjö Järvi-Haavisto.

Toimikunta oli hyväksynyt taiteilija Uuno Eskolan patsasluonnoksen. Rakennelman tekivät Tampereen Sementtivalimo ja Rakennus Oy. Ruostumattomasta teräksestä tehdyn kolme metriä pitkän miekan valoi Oy Lokomo ja miekkaa pitelevän nyrkin muovaili ja valoi kuvanveistäjä Väinö Richard Rautalin. Patsaan kokonaiskorkeus on noin 14 metriä.

”Patsaan paljastusjuhla alkoi sunnuntaina 15.7.34 klo 14.30. Tilaisuus alkoi rovasti Vallinheimon pitämällä kenttähartaudella, jossa säesti Suomen Valkoisen Kaartin kunniakomppania sekä paikalliset sk- ja rintamamiesosastot. Patsaan luovutti ins. Walter Dahlström ja vastaanottajia edustivat Lotta Svärdin ja sk-järjestön edustajat rouva Kingelin ja rautatievirkamies N. Niinimäki. Ensimmäisen seppeleen laskivat Rintamamiesliiton jäsenet Horelli, Kyykoski, Aulako, Rekola ja Vähälä. Kenraali Wilkama oli lähettänyt oman seppeleensä. Puolan suurlähettiläs, sotamarsalkka Mannerheim ja kenraalit Ignatius ja Myhrbergh sekä eversti Martola olivat muistaneet tilaisuutta sähkösanomilla.”

”Olkoon tämä kivi, jonka kunnioitus ja rakkaus ovat nostaneet, ja joka nyt aloittaa Hämeen sydämessä isänmaallisen vartiopalveluksensa, kaukaisiin aikoihin saakka kehotus ja velvoitus suuriin tekoihin ja itsensäkieltävään uhrimieheen, horjumattomaan uskollisuuteen sitä maata ja kansaa kohtaan, jonka sydämemme kutsuu omakseen.” (Lempäälän-Vesilahden Sanomien numero 29, 21.7.1934.)

Muistomerkin omistaja on Lempäälän seurakunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Längelmäen Länkipohjassa, Lapuan Laurilain muistomerkki (1921)**Kiinteistötunnus / Muistomerkki on keskellä risteystä****Valtion ylläpitämä yhdystie, jonka numero 3283.****Koordinaatit 61.7287°N, 24.7939°E****Länkipohjantien ja Hirsikankaantien risteys, Länkipohja / Jämsä**

Länkipohjan keskustassa on Matti ja Ilmari Laurilan vuonna 1921 pystytetty muistomerkki.

Länkipohjan taistelulle on pystytetty kolme muistomerkkiä. Kylän keskustaan 16.3.1921 pystytetyssä muistomerkissä on teksti ”Lapuan lumiaura isä ja poika Matti ja Ilmari Laurila kaatuivat voittajina Länkipohjan taistelussa 1918”.

Muistomerkki on Väyläviraston omistamalla alueella.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Längelmäen Länkipohjassa, Länkipohjan taistelun muistomerkki (1938)

Kiinteistötunnus 182-463-3-68

Koordinaatit 61.7358°N, 24.7957°E

Hirsikankaantie, Länkipohja / Jämsä

Toinen muistomerkki Hirskankaan mäellä paljastettiin 24.7.1938. Mikko Uolan mukaan muistomerkkin oli suunnitellut lapualainen taiteilija Kaarlo Lamminheimo. Muistomerkkin tekijä on Kaarlo Nevänen. Patsaan etupuolen teksti:

”Hirsikankaan patsaan muistolaatta

Sankarisuku, Pohjanmaa,

totteli suuren Kaitsijan kättä,

murskasi salvat, tuhosi teljet,

taisteluviihinä Jumalan sana,

isien usko ja vapaa maa.

Näitten puolesta väistymättä,

verensä antoi sankariveljet.

Näitten puolesta vartijana

alati valvoo Pohjanmaa

Patsaan toisen puolen teksti

Länpohjassa taistelivat

16.3.1918

Lapuan pataljoona

Vaasan krenatööripataljoona

Seinäjoen krenatööripataljoona

Peräpohjolan pataljoona

Uudenmaan rakuunat

N. Palmen patteri

O. Palmen patteri

Taistelussa kaatui 37 ja haavoittui 88.

Tämä patsas kätkee kaatuneitten nimet.”

Urho Kaarlo Lamminheimo (24.tammikuuta 1891 Ilmajoki – 15. lokakuuta 1962)

Määttä, Vesa: Lakeuksien eversti Matti Laurila. Helsinki: Ajatus Kirjat, 2010. ISBN 978-951-20827-5-9.

0,16 Kiinteistön Pohjanmaan Pyykki omistaja on Lapuan Rintamamiesyhdistys ry. Yhdistys on lakkautettu 1944.

Kuntoarvio:

Muistomerkki vaatii kunnostuksen.

**Längelmäen Länkipohjassa Matti Laurilan kaatumispaikan muistomerkki
(1990)**

Kiinteistötunnus 182-463-1-167

Koordinaatit 61.7459°N, 24.8108°E

Lääläjärvetie 6, Jämsä

Muistolaatassa on teksti: ”Tällä paikalla kaatui Lapuan pataljoonan kompp. pääll. luutn. Matti Laurila Länkipohjan taistelussa 16.3.1918.

’Kunnian miehistä kaunein on luku. Sankarit vaan niin käy kuolemaan.”

208,46 hehtaarin kiinteistön Uotila omistaja on Merikoski Anna-Maija Tuulia.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Nastolan Uudessakylässä, saksalaisten hautamuistomerkki (1920)

Kiinteistötunnus 532-409-19-1

Koordinaatit 60.9276°N, 26.0205°E

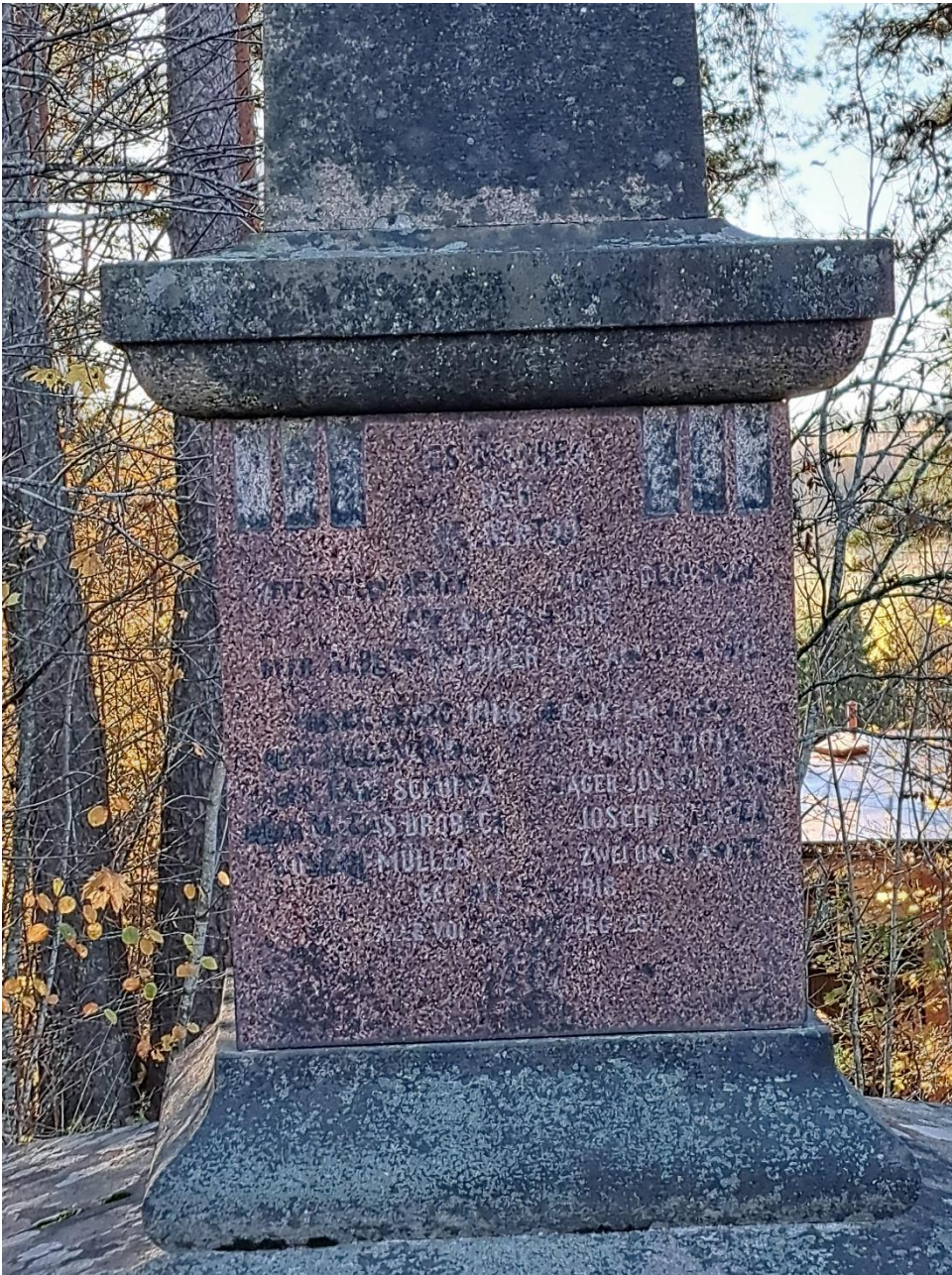
Uudenkyläntie 53 ja 55 välissä, Uusikylä, Nastola / Lahti

Kansalaissodan aikana huhtikuussa 1918 Loviisasta pohjoiseen edennyt saksalainen osasto Brandenstein katkaisi Pietarin radan Uudenkylän kohdalla. Tästä seuranneissa ankarissa taisteluissa saksalaisten täytyi joksikin aikaa luopua asemistaan punaisten pyrkiessä vahvoin voimin murtautumaan itää kohti. Saksalaisia kaatui 19 ja haavoittui 140, ja kaatuneiden saksalaisten muistomerkki on Uudenkylän rautatieasemalla.

1,0 hehtaarin kiinteistön V-Alueet 2 omistaja on Lahden kaupunki.

Muistomerkki on hyväkuntoinen, mutta muistomerkki pitäisi puhdistaa ja ympäristö kunnostaa.

Ruoveden Väärinmajalla, Mannisen taistelun muistomerkki (1934)

Kiinteistötunnus 702-428-11-13

Koordinaatit 61.9508°N, 24.2828°E

Mannisen taistelun muistomerkki (Väärinmajan taisteluiden 1918 muistomerkki), Seututie 344:n varrella Väärinmaja / Ruovesi

Väärinmajan taistelut käytiin Suomen vapaussodan aikana helmi-maaliskuussa 1918 Ruovedellä sijaitsevassa Väärinmajan kylässä. Taistelut Väärinmajassa käynnistyivät 21. helmikuuta.

Mannisen taistelu käytiin 15.3.1918. Taistelussa kaatui yhdeksän ylihärmäläistä ja yksi Lappajärveltä kotoisin ollut suojeluskuntalainen. Myös punaiset menettivät kymmenkunta miestä. Tappiot olivat suuri järkytys ylihärmäläisille, jotka olivat siihen asti selvinneet ilman ainoatakaan kaatunutta.

Muistitiedon mukaan Ylihärmän rintamamiesyhdistys päätti rakentaa 11.5.1934 Väärinmajan taistelukentälle muistomerkin. Sen suunnitteli ylihärmäläinen maanviljelijä ja jääkärivärväri Juho Kivimäki. Virallisissa tiedoissa on suunnittelijaksi mainittu Ylihärmästä kotoisin ollut arkkitehti J. S. Siren.

Väärinmajalla taistelleet Pohjanmaan suojeluskuntalaiset rakensivat Mannisen taistelun muistomerkin, joka paljastettiin nykyisen seututie 344:n varrella 17. kesäkuuta 1934. Muistomerkin paljastustilaisuuteen osallistui 400 Etelä-Pohjanmaalta saapunutta vierasta.

Muistomerkissä on teksti: ”Näillä kummuilla taistelleet ja kuoloon käyneet seisoivat ja kaatuivat isänmaan itsenäisyyden aamuvartiona niin kuin Suomen miesten on aina maansa puolesta seisottava ja kaaduttava.”

Muistomerkissä on myös teksti: ”Täällä 1918 käytyjen taisteluiden muistoksi ja kaatuneiden aseveljiensä kunniaksi rakensivat tämän muistomerkin Ylihärmän, Isokyrön, Jalasjärven, Kauhavan, Alajärven, Alavuuden, Lappajärven, Ylistaron, Vimpelin, Vaasan ja Alahärmän miehet.”

Muistomerkki luovutettiin Väärinmajan Suojeluskunnan ja Lotta Svärd -osaston hoitoon. (Ruoveden Joulu 2003, Simo Perämäki)

Lokakuussa 2016 muistomerkin luokse pystytettiin taistelusta kertova infotaulu.

Johan Sigfrid Sirén (27. toukokuuta 1889 Ylihärmä – 5. maaliskuuta 1961 Helsinki) oli suomalainen arkkitehti.

0,04 hehtaarin kiinteistön Väärinmajan muistomerkki omistajaa ei MML:la ole. Eikä kiinteistöstä ole lainhuutoakaan. Muistomerkki on 1934 luovutettu paikallisen suojeluskunnan ja Lotta Svärd -osaston haltuun.

Ylihärmän Rintamamiesyhdistys ry osti muistomerkkialueen 29.3.1938 päivätyllä kauppakirjalla Yrjö ja Maija Enorannalta. 0,040 ha määräala on muodostettu lainvoiman saaneessa lohkomistoimituksessa itsenäiseksi tilaksi Ylihärmän Rintamamiesyhdistys ry:lle. Lohkominen on merkitty maarekisteriin 15.6.1939 nimellä Väärinmajan muistomerkki, mutta sille ei ole haettu koskaan lainhuutoa.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Tampereella Kalevankankaalla, Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (1918)

Kiinteistötunnus 837-118-321-2

Koordinaatit 61.4949°N, 23.7858°E

Kalevankangas, Hautausmaankadun ja Kalevantien kulma, Tampere

Ruotsalaisten muistomerkin suunnittelija oli Å. O. Wibom ja veistäjä Gunnar Finne. Se oli ensimmäinen Tampereen kaupungin valtauksen muistomerkki. Muistomerkki paljastettiin 30.11.1918 - Kaarle XII päivänä. Teksti: "Här föllo tappra svenska män vid värnandet af

Finlands frihet – Täällä kaatuivat urheat ruotsalaiset miehet puolustaessaan Suomen vapautta 28/3 1918 3/4".

Ruotsalainen prikaati oli ruotsalaisista vapaaehtoisista muodostettu joukko-osasto, mikä ei ollut prikaatin kokoinen, vaan siinä oli vain runsaat 500 sotilasta. Prikaati kävi ensimmäiset taistelunsa vapaussodassa Tampereen Kalevankankaalla. Tampereen valtauksen jälkeen prikaati osallistui Lempäälän ja Etelä-Hämeen taisteluihin. Kaatuneita oli 37. Kuuluisin heistä oli historioitsija, vapaaehtoisjoukkoja organisoinut Olof Palme, joka oli aikanaan Ruotsin pääministerinä toiminut nimikaiman setä. Muistomerkki sijaitsee paikalla, missä Palme kaatui.

Vuosittaisista kunniakäynneistä muistomerkillä vastaa Tampereen kansalaisjuhlatoimikunta ja Tampereen ruotsalainen seurakunta sekä 6. huhtikuuta Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistys.

Johan Gunnar Finne (4. huhtikuuta 1886 Hollola – 17. syyskuuta 1952 Helsinki) oli suomalainen kuvanveistäjä.

Kiinteistön omistaja on Tampereen kaupunki.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Tuuloksen Pannukankaalla saksalaisten hautamuistomerkki (1919)

Kiinteistötunnus 109-596-3-18

Koordinaatit 61.0909°N, 24.7988°E

Tuuloksentie 2033, Tuulos / Hämeenlinna

Tuuloksen Syrjäntaan kylässä sekä Pannujärvellä käytiin vapaussodassa huhtikuun lopulla 1918 kaksipäiväinen Syrjäntaan taistelu, jossa Hämeenlinnasta saapuneet saksalaisjoukot

yrittivät pysäyttää Tampereen suunnasta paenneiden punaisten kolonnan matkan itään kohti Lahtea. Lukumääräisesti ylivoimaisena punaiset onnistuivat murtautumaan saksalaisten joukkojen läpi.

Tuuloksen Syrjäntaan taistelu on vapaussodan tunnetuimpia. Se oli sodan loppuvaiheen suurimpia, punaisten viimeinen voittoisa taistelu ja ainoa, jossa saksalaiset kärsivät tappion.

Pannujärvellä on siellä kaatuneiden 11 saksalaisen hauta ja muistomerkki. Syrjäntakana kaatuneet saksalaiset on haudattu Hämeenlinnaan.

Ensimmäiseksi pystytettiin Hämeenlinnan johtavan tien varteen taistelussa kaatuneiden sotilaiden muistomerkki, joka kuitenkin on nykyisin siirretty tien alta vähän syrjemmälle. Kuitenkin muistomerkki on edelleen Hämeenlinnantien varrella.

Muistomerkissä on teksti: ”Tämän kummun alla lepäävät Suomen vapauden puolesta 29.4.1918 voittajina kaatuneet saksalaiset sankarit: Yliluutnantti Paul Orłowski, Korpraali Josef Botojewicz, Sotilaat, Friedrich Otte, Friedrich Otte, (Mednersen 1/2 -95), Oscar Arnold, Karl Weber. Kolme tuntematonta, jotka kuuluivat reservijääkäripatalj. 3.2 K.K.K, Karapiner Rikhart, Max Thomas. Patsaan pystyttivät vapauttajinsa muistoksi kiitolliset tuulokselaist.

Muistomerkistä on myös ristiriitaista tietoa. Syrjäntaan taistelu 1918-kirjassa kerrotaan, että muistomerkin pystyttäminen yhdeksälle Pannujärven maastoon haudatulle saksalaiselle tuli esille heti sodan jälkeen. Muun muassa tuomiokapituli kiinnitti asiaan huomiota seurakunnalle lähettämässään kirjeessä.

Seurakunta yritti saada aikaan yhteistyötä hankkeen kulujen kattamiseksi. Kunta päätti ottaa osaa vain suoja-aidan rakentamiseen. Seurakunta katsoi kohtuulliseksi ”lainata kirkonrakennusrahastolta 3 000 markkaa patsaan hankkimiseksi ja kustantaa hoitoon korkeintaan 100 markkaa noin 50 vuoden kuluessa”.

Seurakunta ja suojeluskunta tekivät yhteistyötä ja perustivat toimikunnan, joka ”ottikin sittemmin vastuun patsaan pystyttämisestä ja keräyksistä, joita tarvittiin kipeästi, sillä patsas maksoi 6 500 markkaa”.

Maa-alueen muistopatsasta varten lahjoitti Adolf Kosmaa. Patsas tilattiin Suomen Graniitti Osakeyhtiöltä suojeluskunnan nimissä 13.3.1920. Se oli perusrakenteeltaan valmistajan mallipiirustusten mukainen. Paljastustilaisuus pidettiin 13.6.1920.

Syrjäntaan taistelu 1918-kirjassa kerrotaan, että 7x5 metrin suuruisen kansallispuistoksi nimetyn maa-alueen ”laillistamistoimenpiteet saatiin loppuun suoritetuiksi vuonna 1928”.

0,01 hehtaarin kiinteistön omistaja on Hämeenlinnan kaupunki. Tontilla ei ole lainhuutoa.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Vesilahdella, Vesilahden taistelun muistomerkki (1938)**Kiinteistötunnus 922-409-2-14****Koordinaatit 61.2898°N, 23.6023°E****Suomelanmäki, Vesilahdentie 896, Suomela / Vesilahti**

Vesilahdella paljastettiin 5. kesäkuuta 1938 muistomerkki, jossa on teksti: ”1918 näillä tienoilla kaatui ja haavoittui kolmattasataa vapaussoturia ja 29 vesilahtelaista menetti henkensä väkivallan uhrina.” Muistomerkkin tekijä / lahjoittaja on Valdemar Auttila, pronssilevyt Evert Porila.

Pystyttäjinä olivat Tampereen seudun Rintamamiesyhdistys, Uudenmaan Rakuunarykmentti ja Vesilahden suojeluskunnan pystyttämä muistomerkki.

Valdemar (Waldemar) Auttila, aiemmin Andersson (26. kesäkuuta 1895 Tampere – 25. helmikuuta 1963 Tampere) oli suomalainen rakennusmestari.

Evert Martialis Porila (sukunimi vuoteen 1907 Grönfors; 30. kesäkuuta 1887 Yli-Porila, Sääksmäki – 18. huhtikuuta 1941) oli suomalainen kuvanveistäjä.

0,1 hehtaarin kiinteistön Vapaudenpatsas omistaja on Vesilahden seurakunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Vilppulan kirkonkylässä, Vilppulan taistelun muistomerkki (1938)

Kiinteistötunnus 508-401-5-45

Koordinaatit 62.0148°N, 24.5062°E

Vilppulan kosken rantatörmä

Vilppulan rintaman taistelut käytiin Suomen vapaussodan aikana tammi-maaliskuussa 1918 Vilppulan kirkonkylän tuntumassa sekä Ruoveden Väärinmajalla ja Juupajoen Lylyssä.

Serlachius-museoiden kuva-arkistosta löytyy 10. heinäkuuta 1938 otettu valokuva, jossa vuoden 1918 sodan valkoisten pääintendentti, vuorineuvos Gösta Serlachius pitää luovutuspuhetta Vilppulan taistelujen muistomerkillä. Valkoisten Vilppulan taistelujen muistomerkkin pystyttämisen teki mahdolliseksi Gösta Serlachiuksen aktiivisuus ja rahallinen tuki.

Kuvanveistäjä Arvi Tynyksen (1902–1959) pronssiveistos kuvaa alastonta, lihaksikasta miestä iskemässä miekkaansa kohti vihollista. Takana oleva "Vapauden hengetär" kutsuu joukkoja

taisteluun. Hyökkäyssuunta on kohti punaista etelää. Pronssihahmojen korkeus on 3,2 metriä ja pulterikivistä tehdyn jalustaosan 3 metriä.

Aloitteen veistoksen saamiseksi teki Tampereen Seudun Rintamamiesyhdistys, joka perusti 1932 Vilppulan Rintaman Muistomerkkitoimikunnan. Toimikunnassa Vilppulan Rintamamiesyhdistystä edusti Gösta Serlachius. Veistoksen aikaansaamiseksi toimeenpantiin koko maan kattava rahankeräys, jonka tuotto meni 1935 järjestetyn veistoskilpailun kustannuksiin.

Kilpailun voitti ehdotuksellaan ”Vilppulan urhojen voima” Arvi Tynys, joka lupautui ennen toteutusta muuttamaan ehdotustaan Serlachiuksen ja kuvanveistäjä Jussi Mäntysen ohjeiden mukaan. Alun perin veistos oli ajateltu sijoitettavaksi veteen koskenniskalle, mutta paikka osoittautui liian haasteelliseksi. Patsaan pronssivalu tehtiin helsinkiläisessä M. Virtasen Valimossa. Veistoksen maksoi Serlachius.

Vilppulan veistoksen paljastustilaisuus oli osa vapaussodan 20-vuotismuistojuhlallisuuksien sarjaa, joka alkoi päivää aiemmin Vaasassa. Sieltä vapaussodan ylipäällikkö, sotamarsalkka Gustaf Mannerheim ja pääosa Vaasan arvovieraista saapui yöjunalla seuraavaksi aamuksi Vilppulan patsaan paljastusjuhlaan. Tilaisuuteen osallistui kaikkiaan noin 3000 henkeä.

Vuorineuvos Serlachius totesi sanatarkasti puheessaan: ”Pyydän jättää tämän Vilppulan muistopatsaan Teidän johtamanne järjestön suojaan ja hoivaan. Me patsaan pystyttäjät, toivomme, että juuri se järjestö, jonka nimissä Suomen vapaussodan valkoinen armeija luotiin ja joka järjestö edelleen pitää vapaussodan perinteitä pyhänä, tulisi Vilppulan muistopatsaan vaalijaksi.” Malmberg kiitti vastauspuheessaan järjestön saamasta lahjasta ja totesi patsaan vaalimisen olevan järjestön kunniatehtävä, joka lankesi käytännöllisistä syistä Pohjois-Hämeen suojeluskuntapiirille.

Gösta Serlachius kuoli syksyllä 1942, ja pari vuotta siitä suojeluskunnat lakkautettiin. Ongelmaksi nousi kysymys, mitä tehdä suojeluskuntien omaisuudelle? Patsashankkeen alkuunpanija Tampereen Seudun Rintamamiesyhdistys lakkautettiin 1944, ja lain mukaan sen omaisuus tuomittiin valtiolle. Mutta oliko Serlachius lahjoittanut veistoksen suojeluskuntajärjestön omaisuudeksi vai vain sen suojaan ja hoitoon? Luovutuksesta ei ole löytynyt luovutuskirjaa. Jos puheen ilmaisu ”suojaan ja hoivaan” tulkitaan lahjoitukseksi kuten vastaanottajataho Lauri Malmberg asian ajatteli, veistoksen nykyinen omistaja olisi valtio.

Museovirasto kuitenkin tulkitsee asian niin, että jos julkisen veistoksen omistussuhde on epäselvä, sen omistaa se taho, joka omistaa maan. Veistos pystytettiin 1938 G.A. Serlachius Oy:n maalle. 1987 fuusiossa syntyi Metsä-Serla Oyj, joka vaihtoi maa-alueita Vilppulan kunnan kanssa vuonna 2000. Silloin muistomerkin alla oleva maa siirtyi Vilppulan kunnalle. Maanvaihdon yhteydessä veistoksen omistajuutta ei käsitelty.

Vilppula ja Mänttä yhdistyivät 2008 alusta, joten nykyisin veistos sijaitsee Mänttä-Vilppulan kaupungin maalla. Muistomerkkiä ei ole luettelointi Mänttä-Vilppulan kaupungin taidekokoelmaan, eikä se kuulu Gösta Serlachiuksen taidesäätiölle, joka vaalii vuorineuvoksen perintöä taiteen suosijana ja Mäntän kaunistajana.

Kaupungin puolelta on vuonna 2025 vahvistettu: ”Nykyinen tulkinta on, että teos kuuluu maanomistajalle eli kaupungille.”

Arvi Tynys (2. syyskuuta 1902 Viuhkola, Luumäki – 29. lokakuuta 1959 New York, Yhdysvallat) oli suomalainen kuvanveistäjä. (Marjo-Riitta Simpanen)

4,1 hehtaarin kiinteistön Filppulan puuhiomo omistaja on Mänttä-Vilppulan kaupunki.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Turun ja Porin lääni

Huittisissa, Loimankylän muistomerkki (2018)

Korppoossa, Korppoon taistelun muistomerkki (1926)

Loimaan Vesikoskella, Vesikosken taistelun muistomerkki (1937)

Merikarvialla, Aselaiva Equityn muistomerkki (1994)

Nauvon hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden muistomerkki (1920)

Oripään kankaalla, Oripään verityön muistomerkki (1932)

Huittisissa Loimankylän muistomerkki (2018)

Kiinteistötunnus 102-420-5-73

Koordinaatit 61.15231°N, 22.67319°E

Loimijoentie 275, Huittinen

Muistomerkki on Huittisten kaupungin omistuksessa entisen koulun pihassa. Tontin omistajalta on suullinen lupaus, että muistomerkki liitetään rasiitteena uudelle omistajalle.

Muistokivessä on teksti: Tällä alueella surmattujen Huittisten ja Vampulan miesten muistolle.

24.2.1918

Kalle Uusi-Siuko

23.4.1918

Frans Aalto

Lahja Manner

Frans Pihlman

Frans Rantanen

Iisakki Rantanen

Juho Rihko

Kunnia menehtyneille.

Muistomerkki on Huittisten kaupungin omistuksessa olevan Loiman ala-asteen pihassa. Koulutoimintaa ei ilmeisesti ole enää ja meillä on suullinen lupaus tontin omistajalta, että muistomerkki liitetään rasiitteena uudelle omistajalle. Kartassa muistomerkki on jääkiekkokaukalon Lauttakylän keskustaaajaman puoleisella sivulla.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Korppoossa, Korppoon taistelun muistomerkki (1926)

Kiinteistötunnus 445-629-1-2

Koordinaatit 60.1611°N, 21.5498°E

**Strömmantie 12 jälkeen tien vasemmalla puolella Korppoosta tultaessa /
Parainen**

Korppoon taistelu oli Turun saaristossa 28. maaliskuuta 1918 käyty Suomen vapaussodan taistelu, jolloin valkoiset valtasivat Korppoon saaren sitä hallussaan pitäneiltä punaisilta.

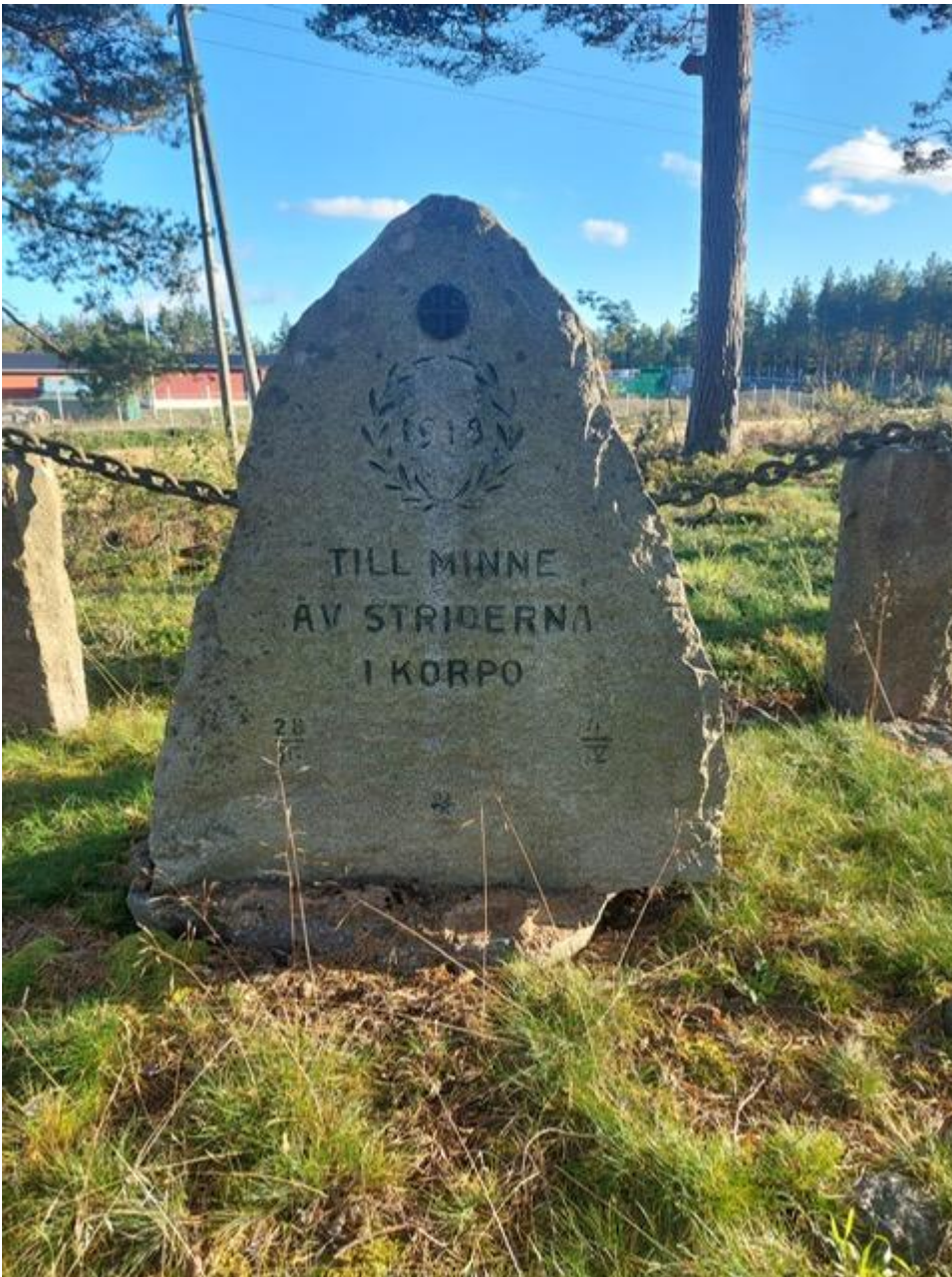
Taistelussa kaatui kaksi valkoista ja ainakin seitsemän punaista. Punaiset hautasivat kaatuneensa Rumarin kylään sekä Lomin saarelle, josta vainajat siirrettiin Korppoon kirkkomaalle vuonna 1962. Paikalle pystytettiin myös muistomerkki. Valkoisten pystyttämä Korppoon taistelun muistomerkki sijaitsee Strömmaan johtavan maatien varrella vajaan kilometrin päässä kirkonkylästä.

Muistokivessä on teksti ”Till minne av striderna Korpo”. Muistomerkki paljastettiin Korppoon paikallisen kotiseutujuhlan yhteydessä Korppoossa sunnuntaina 11. heinäkuuta 1926. Kotiseutujuhlan järjestävät useat Korppoon yhdistykset kerätäkseen varoja Korppoon kirkon kaunistamiseen, Korppoon Diakoniat-rahastolle ja Korppoon nuorisoseuralle. Muistomerkkin paljastaminen oli vain osa päivän ohjelmaa, joka alkoi jumalanpalveluksella, kirkkokonsertilla, illallisella kutsutuille vieraille Bendbyssä ja iltamalla arpajaisineen Gjallarhornissa Markombyssä.

130,1 hehtaarin kiinteistön Prestgården omistaja on Pargas kyrkliga samfällighet.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Loimaan Vesikoskella, Vesikosken taistelun muistomerkki (1937)

Kiinteistötunnus 430-406-9-211

Koordinaatit 60.859662°N, 23.027489°

Hirvikoskentie, lähellä Lännentien risteystä / Loimaa

Vesikosken kahakka (myös Loimaan kahakka, Paperitehtaan taistelu tai ”Loimaan isoviha” oli 21. marraskuuta 1917 Loimaalla tapahtunut suojeluskunnan ja työväen järjestyskaartin välinen väkivaltainen yhteenotto, jossa sai surmansa yhteensä neljä ihmistä. Tapahtumat liittyivät yleislakon aiheuttamiin levottomuuksiin, vaikka se olikin muualla maassa päättynyt jo vuorokautta aikaisemmin. Loimaalla lakko saatiin käyntiin vasta tiistaina 20. marraskuuta.

Tapahtumien 20-vuotispäivänä 1937 paljastettiin Vesikoskella kuvanveistäjä Urho Ahonurhon suunnittelema muistomerkki, Vesikosken miekka, joka on omistettu kahakassa kaatuneille suojeluskuntalaisille. Muistomerkki toteutettiin Vapaussodan Rintamamiesten Liiton Loimaan osaston keräämillä varoilla. Veistos on kokonaisuudessaan 10,5 metriä korkea. Se koostuu graniittisesta jalustasta, jonka huipulla on ylöspäin osoittava teräksinen miekka. Jalustassa on teksti ”Isänmaan ja kodin puolesta väkivaltaa vastaan”. Veistoksen jalustan valmisti alastarolainen Kalle Rautanen ja miekan Kalle Vihannon koneliike Loimaalta. Paljastusseremonioihin osallistui 500 henkeä, ja juhlallisuuksia jatkettiin myöhemmin illalla suojeluskuntatalo Heimolinnassa.

Kuvanveistäjä Urho Uljas Ahonurho (15. elokuuta 1894 Helsinki – 19. maaliskuuta 1952 Loimaa, alkujaan Urho Aho) oli suomalainen taidemaalari.

39,9 hehtaarin kiinteistön Myllykylänpelto omistaja on Loimaan kaupunki.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Equityn muistolaatta Merikarvialla (1994)**Kiinteistötunnus on 484-417-4-282****Koordinaatit 61.8603°N, 21.5099°E****Veteraanipuisto, Korsutuvan luona, Antintie 23 / Merikarvia**

Toisen matkansa Suomeen Equity aloitti 2. joulukuuta 1917. Mukana oli aselasti sekä 22 jääkäriä, joita johti jääkäri Asplund. Alus saapui 8. joulukuuta Merikarvian lähistölle Revelin saaren tuntumaan. Muistolaatta sijaitsee Merikarvialla Veteraanipuistossa ja tekijä on Olavi Karihaara (1994)

Muistomerkissä on 21 jääkärin ja kolmen heitä avustaneen merikarvialaismiehen nimet.

Muistolaatassa on teksti: ”Tämä muistomerkki on kunnianosoitus niille 21 jääkärille, jotka saksalaisen höyrylaiva Equityn tuomina palasivat kotimaahansa 8.12.1917 Merikarvian Revelinluodon edustalle ja sieltä edelleen kolmen rohkean aktivistin avustamana Apuskerin ja Karilan saarten kautta mantereelle osallistuakseen vapaussodan valmisteluihin.”

”Kotimaahan palanneet jääkärit:

Dikert Karl

Heikka Pietari

Jauhiainen Johan

Kaarlonen Kaarlo

Karhula Nestori

Korte Vilho

Nenonen Otto

Nousiainen Toivo

Nyström Karl

Närvänen Jussi

Paloheimo Viljo

Pelkonen Lauri

Pertamo Perttu

Purhonen Onni

Rantasalo Mauri

Rosenholm Albert

Salminen Aarne

Sihvonen Urho

Vakkilainen Juhana

Viljanen Kaarlo

Väinönheimo Gerhard

Jääkäreitä avustaneet merikarvialaismiehet:

Mauri Rantanen

Jalmari Mahlamäki

Wäinö Gustafsson”

Merikarvialla paljastettiin muistomerkki marraskuun 20. päivänä vuonna 1994. Merkki siirrettiin nykyiselle paikalleen Veteraanipuistoon 20. marraskuuta 2003. Muut tiedot kuten aiemmin jo olivat.

Merikarvian Revelin saarelle aselaiva Equityn toisen matkan purkupaikalle pystytettiin joulukuun 8. päivänä 2017 Martin Wolffin suunnittelema muistomerkki laivan tuoneen 21 jääkärin ja asetoimituksen muistoksi.

0,6 hehtaarin kiinteistö Veteraanipuisto (Holmanpuisto) omistaja on Merikarvian kunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Nauvon hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden muistomerkki (1920)

Kiinteistötunnus 445-573-1-18

Koordinaatit 60.1931°N, 21.9088°E

Nauvon kirkon hautausmaa, Kirkkolaidun 1, Nauvo / Parainen

Muistomerkissä on teksti: "Fallna Finlands frihetskamp i slaget vid Lohm den 4. apr. 1918.

Gefr. Lambert Köjer

I slaget vid Mielis den 4. apr. 1918.

Oberjäg, Anton Halbherr

Gefr. Karl Loose

Jäger Friedrich Mölz

Jäger Emil Max

Jäger Wilhelm Vohsen

Jäger Hermann Busse

S.F. K. Reste vårdar över sina tappra stridskamprater från 14:de storthertigligen mecklenburgiska jägarbataljonen.

Kiinteistön Kyrkogård omistaja on Paraisten Seurakuntayhtymä.

Kuntoarvio:

Seurakunnan hoitama.

Oripään kankaalla, Oripään verityön muistomerkki (1932)

Kiinteistötunnus 561-404-1-177

Koordinaatit 60.8687°N, 22.7479°E

Hirvikoskentie, lentokentän lähellä, Myllykylä / Oripää

Ajatus Oripäässä surmattujen (4.2. ja 9.2. 1918) miesten muistomerkin pystyttämisestä surmapaikalle esitettiin ensimmäisen kerran jo 1920-luvun alussa ja nykyinen muistomerkki on jo toinen. Ensimmäisen muistomerkin pystyttivät paikalla harjoituksiin kokoontuneet suojeluskuntalaiset jo 1925. Se todettiin muutaman vuoden kuluessa liian vaatimattomaksi.

Suojeluskuntalaiset pitivät leiripäivät Oripäänkankaalla 8.-10.6.1925 ja sen aikana leiriläiset rakensivat pyramidimallisen muistomerkin irtokivistä surmattujen muistoksi. Muistomerkki oli katkaistun pyramidin mallinen, pohjan mitat 4 m x 4 m ja korkeus 1,5 m.

Nykyinen muistomerkki on paljastettu 25.9.1932 ja sen on suunnitellut Richard Rautalin. Rintamamies-lehti uutisoi 10. syyskuuta 1932, että suojeluskuntapiirin johtaja oli kertonut uuden muistomerkin paljastusjuhlan olevan 25. syyskuuta 1932. Sen oli lehden mukaan luonnostellut insinööri S. Mäkelä ja työpiirustuksen tehnyt rakennusmestari A. Heininen. Rautalinia ei mainita.

Oripään muistomerkin paljastusjuhlasta raportoi muun muassa Lalli. Muistomerkin teki Veljekset Anttilan kivenhakkaamo Loimaalta. Pohjan mitat ovat 8,5 m x 6,8 m ja korkeus 5 metriä.

Lalli 27.9.1932

”Muistomerkin paljastuspuheen piti Vapaussodan Rintamamiesliiton varapuheenjohtaja, insinööri Olli Kyykoski. - - Sen jälkeen puhuja kehotti poistamaan patsasta peittävän peitteen ja luovutti muistomerkin Oripään seurakunnan haltuun. Patsaan otti seurakunnan puolesta vastaan kirkkoherra P.J. Selin puhuen sankarien muistolle. - -

Muistomerkin on piirtänyt rakennusmestari Aarne Heininen ja valmistanut kivenhakkaamo Veljekset Anttila Loimaalla. Patsas on nupukivistä rakennettu pyramidin muotoon. Korkeus on 5 m. ja asemasivut 850 x 680 sm. Patsaan yläpäässä on mustasta graniitista hiottu taulu, jossa on kirjoitus ’Vapautemme puolesta’ ja alla surmattujen nimet sekä kirjoitus ’Matkalla valkoiseen armeijaan surmattiin täällä’. ’Rintamamiehet.’

Oripään surmapaikasta tuli sotien välisenä aikana Varsinais-Suomen valkoiselle väestölle merkittävä vuoden 1918 tapahtumien muistelupaikka.

Väinö Richard (Rikhard) Rautalin (14. helmikuuta 1891 Kalvola – 8. tammikuuta 1943 Lempäälä) oli suomalainen kuvanveistäjä ja taidemaalari.

0,24 hehtaarin kiinteistön Muistomerkki omistaja on Oripää-Seura r.y.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen (vettä saattanut päästä rakenteisiin).

Uudenmaan lääni

Keravalla, Keravan taistelun muistomerkki (1939)

Liljendalin Eskilomissa, Eskilomin taistelun muistomerkki (Eskelinkylä) (1928)

Liljendalin hautausmaalla, saksalaisten sotilaiden hautakivi (1918)

Pernajan Hardomissa, Hardomin taistelun muistomerkki (1928)

Porvoon Saksanniemessä, Saksanniemen ratsukoulun muistokivi (1927)

Keravalla, Keravan taistelun muistomerkki (1939)

Kiinteistötunnus 245-4-198-2

Koordinaatit 60.4024°N, 25.1115°E

Keravan Talvisodan sankarihautausmaa, Hakalantie 1, Kerava

Keravan kirkon sankarihaudat kesällä 2014 / Pro Patria 1918 ja 1939–1944

Sankarimuistomerkin on suunnitellut kuvataiteilija Harry Röneholm ja se on yhteinen 1918 vapaussodalle sekä sodille 1939–1944 ja paljastettiin 23.4.1939 Keravan taistelun (31.1.1918) muistoksi. Paljastuspuheen piti everstiluutnantti A. Kuistio. Vapaussodan sankareiden nimiä muistomerkissä useita, mutta heitä ei ole haudattu tänne.

Keravan sankarimuistomerkin paljastusjuhlatilaisuus oli 23.4.1939. Keski-Uusimaa 26.4.1939 kertoo muun muassa seuraavaa:

”Muistomerkki, joka on Keravalla kolmaskymmenesensimmäinen ensimmäistä 1918 käydyssä taistelussa kaatuneiden valkoisten soturien ja taistelun jälkeen punaisten murhaamien paikkakuntalaisten muistoksi, paljastettiin sunnuntaina Keravalla sotilaallisiin juhlamenoihin. Runsas joukko Keravan ja sen lähiympäristön asukkaita, rintamamiehiä, suojeluskuntalaisia ja lottia oli paraatiin osallistuvien joukkojen ohella kerääntynyt seuraamaan juhlan kulkua. Kunniavieraana juhlavierasjoukossa oli kenraaliluutnantti Hannes Ignatius.

Muistomerkin paljastusta varten lippurivistössä siirtyi kentän vasemmalta laidalta kunniavartioksi patsaan äärelle, minkä jälkeen eversti luutnantti A. Kuistia piti paljastuspuheen. Patsasta paljastettaessa ampui patteri 3 kunnialaukausta ja samalla sateinen ja pilvinen sää muuttui juuri paljastushetkellä aurinkoiseksi. Puhuja luovutti sitten muistomerkin Keravan lottien huollettavaksi. Heidän puolestaan puhui rouva Viola Kuistia.”

Harry Hjalmar Johannes Röneholm (6. tammikuuta 1892 Helsinki – 10. tammikuuta 1951 oli suomalainen kuvataiteilija ja sisustussuunnittelija.

0,5 hehtaarin kiinteistön omistaja on Keravan ev.lut. seurakunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Liljendalin Eskilomissa, Eskilomin taistelun muistomerkki (1928)

Kiinteistötunnus 434-419-1-24

Koordinaatit 60.5975°N, 26.0663°E

Kamarsintie 3 / Loviisa

Eskilomin lyhyt mutta raju taistelu Loviisan ja Liljendalin pohjoispuolella punakaartilaisten ja saksalaisten välillä käytiin 12.4.1918. Muistomerkki on kivipaasi, jossa on taistelun päivämäärä.

Liljendalin kunta rahoitti Eskilom-taistelun muistomerkin, jota hoitaa Eskilomin kylän kyläkunta (Eskilom byalag).

Joka viides vuosi meillä on seppeleenlasku. Paikalla ovat olleet muun muassa Frihetskrigets Södra Traditionsförening ja Liljendal Krigsveteraner.

37,7 hehtaarin kiinteistön Backas omistaja on Lindqvist Lars Peter Hjalmar.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen

Liljendalin hautausmaalla, saksalaisten sotilaiden hautakivi (1918)

Kiinteistötunnus 434-424-10-37 (Liljendalin kirkko)

Koordinaatit 60.6043°N, 26.1140°E

Eskilomintie 9, Liljendal / Loviisa

Hautakivessä on teksti: "Här vilar efter befriargärning tyska krigarna Willy Muller, Fritz Breitsohl och Paneck fallna vid striden i Eskilom 12.4.1918."

Paikallisesti kerättiin nopeasti 1 000 mk saksalaisten sotilaiden muistokiven rahoitukseen.

Historiakirjassa oli myös merkintä hautakiven nimistä (ruotsiksi, koska ruotsi on Liljendalin pääkieli): "Den 18 april jordfästes på begravningsplatsen i Liljendal under stora hedersbetygelser och allmänt deltagande från befolkningens tyskar.".

"Huhtikuun 18. päivänä kolme Eskilømin taistelussa kaatunutta saksalaista sotilasta haudattiin Liljendalin hautausmaalle suurella kunnioituksella ja monien ihmisten seurassa. He olivat vapaaehtoinen jääkäri Willy Müller, 20-vuotias, joka asui Heidelberissä; jääkäri Paneck, 21-vuotias, joka asui Westfalenissa ja lääkintämies Fritz Breitsohl, 27-vuotias."

Anders Allardt, Liljendal sockens historia, Östra Nylands Förlag, Lovisa, ISBN 951-95500-4-6, sivu 461

Muistomerkki sijaitsee Loviisan seurakuntayhtymän omistamalla hautausmaalla.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Pernajan Hardomissa, Hardomin taistelun muistomerkki (1928)

Kiinteistötunnus 434-441-11-2

Koordinaatit 60.5111°N, 26.1611°E

Lapinjärventien ja Liljendalintien risteyksen pohjoispuolella - karttalinkki likimääräinen / Loviisa

Hardomissa on osasto Brandenstein Hardomin taistelussa 11.4.1918 kaatuneiden muistomerkki. Muistokirjoitus kuuluu: "TILL MINNE AV TYSKA VAPENBRÖDERS KAMP FÖR FINLANDS FRIHET OCH SLAGET I HARDOM 11 APRIL 1918". Kaatuneita olivat musketöörit Johann Baltes, Karl Maire, August Plage ja Ewald Karl Postayer sekä korpraalit Heinrich Gerling ja Heinrich Sicking 225:nnen reservin jalkaväkirykmentin 1. komppaniasta.

Taisteluissa 11.4.1918 kaatuneet saksalaiset musketöörit Johann Baltes, Karl Maire, August Plage ja Ewald Karl Postayer sekä korpraalit Heinrich Gerling ja Heinrich Sicking) on haudattu Loviisan vanhalle hautausmaalle.

Hardomin muistomerkkiä hoitaa Hardomin kylän kyläkunta (Hardomin bys samfällighet). He ovat nimittäneet erillisen hallituksen, joka hoitaa kiven ja ympäristön, liputtaa liputuspäivinä ja laskee joka vuosi 11.4. seppeleen. Frihetskrigets Södra Traditionsförening laskee seppeleen joka viides vuosi.

Muistomerkki on rahoitettu keräyksellä, jossa kunta on aikanaan ollut aktiivinen.

61,9 hehtaarin kiinteistön Nygård omistajia ovat

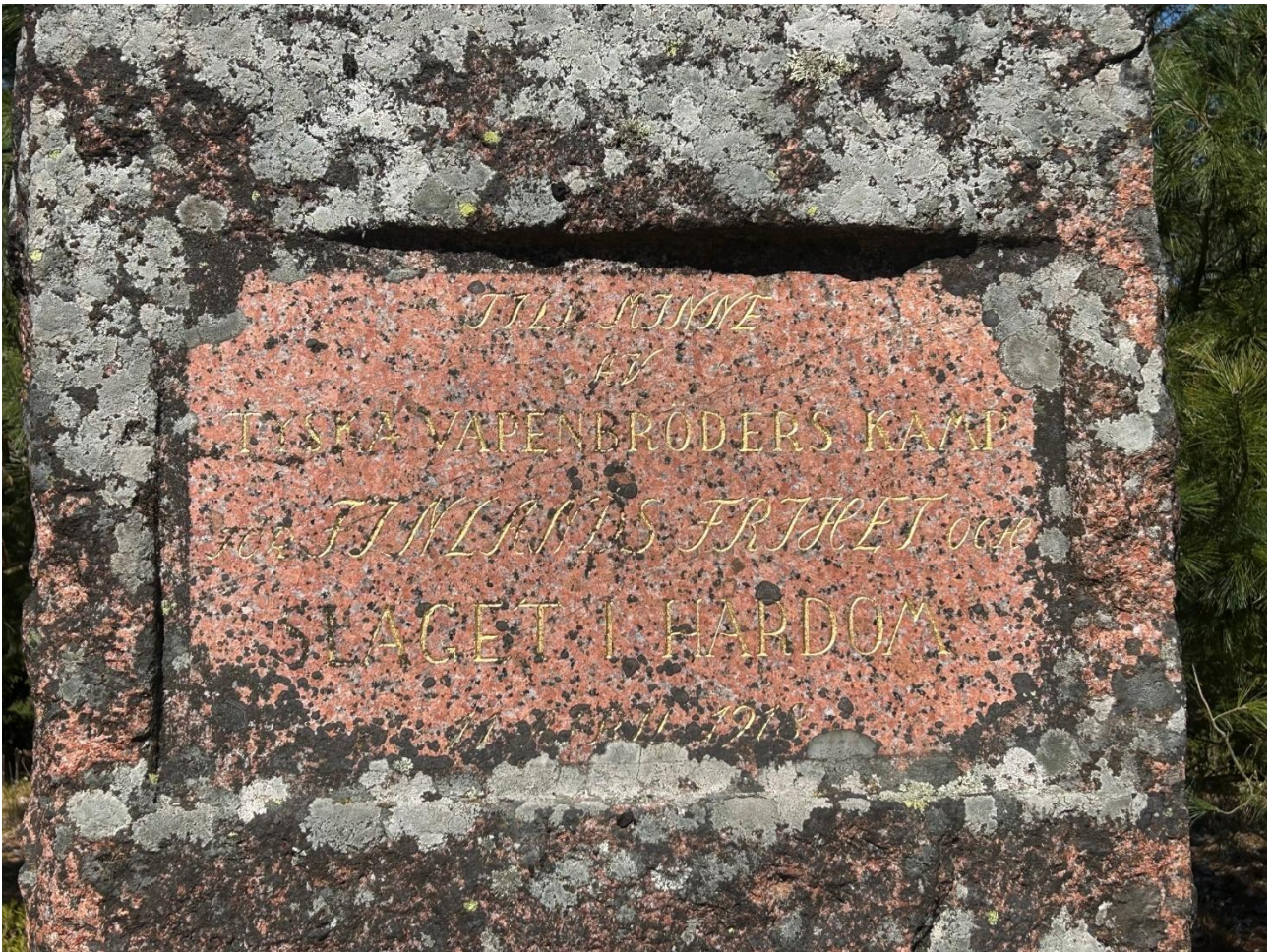
Törnqvist Christer Johan

Törnqvist Inge-May

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

**Porvoon Saksanniemessä, Saksanniemen Järjestyslipuston muistokivi
(1927)**

Kiinteistötunnus 638-459-20-18

Koordinaatit 60.42187°N, 25.60998°E

Saksalantie 257 / Porvoo

Saksanniemen Järjestyslipuston muistokivi paljastettiin 4.9.1927 Saksanniemen kartanon pihamaalla Uudenmaan Rakuunarykmentin toimesta. Sitten 55 vuotta myöhemmin 4.9.1982 muistokivi luovutettiin Porvoon Reserviupseerikerhon hoitoon ja jälkipolville säilytettäväksi.

Suomen senaatti antoi 19. syyskuuta 1917 määräyksen perustaa ratsupoliisikoulu, joka nimettiin Saksanniemen Järjestyslipustoksi. Ratsupoliisikoulu aloitti toimintansa Porvoossa sijaitsevassa Saksanniemen kartanossa.

Saksanniemeen hyökkäsi 17. marraskuuta vuonna 1917 aseistettu punakaartin osasto sekä vallankumouksellisia venäläisiä. Heikosti aseistautuneet koulun oppilaat joutuivat pakenemaan lyhyen taistelun jälkeen.

Hyökkäyksen jälkeen osa ratsupoliisikoulun henkilöstöstä ja oppilaista pakeni Pohjanmaalle, Lappajärvelle, jossa Järjestyslipusto järjestäytyi uudelleen. Ylipäällikön päiväkäskyllä nimi muutettiin 28. helmikuuta 1918 Järjestyslipustosta Uudenmaan Rakuunarykmentiksi, josta tuli itsenäisen Suomen puolustusvoimain ensimmäinen joukko-osasto.

15,7, hehtaarin kiinteistön Saxaniemi omistaja on Porvoon kaupunki.

Kuntoarvio

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Kymen lääni

Kouvolassa, Mäkelän taistelun muistomerkki (1920)

Valkealan Tuohikotissa, Tuohikotin taistelun muistomerkki (1926)

Kouvolassa, Mäkelän taistelun muistomerkki (1920)

Kiinteistötunnus 286-478-878-2

Koordinaatit 61.1634°N, 26.6522°E

Huhdasjärven Mäkelä (Vesala), Vesalantie 692, Jaala / Kouvola

Vesalan, Mäkelän ja Haapalahden suojeluskunnat sekä Jaalan Lotat pystyttivät 22. helmikuuta 1920 alueelle muistomerkin. Se paljastettiin Mäkelän taistelun vuosipäivänä 28. huhtikuuta 1920. Alkuaikoina muistomerkki oli aidattu ja siellä pidettiin isänmaallisia hengennostatusjuhlia. Alue luovutettiin myöhemmin Jaalan suojeluskunnan hoidettavaksi. Muistomerkki kunnostettiin 2018 sisällissodan merkkivuoden kunniaksi.

Muistomerkki sijaitsee Vesalantien varrella erikseen lohkotulla alueella, mutta jäljellä olevat kiviset ampumapesäkkeet ovat yksityismetsässä. Ristin muotoisessa rautamerkissä on teksti "Wapausotamuisto Mäkelän taistelusta - W 19 28/4 18 kaatui 14 sotilasta." Kaatuneita on enemmän kuin muistomerkkiin on merkitty, eikä tiedossa ole, moniko kuolleista on haudattu muistomerkin lähelle.

Kiinteistön omistaja on Vesalan maaosakaskunta.

Kuntoarvio:

Muistomerkki on hyväkuntoinen.

Valkealan Tuohikotissa, Tuohikotin taistelun muistomerkki (1924)

Kiinteistötunnus 286-448-3-24

Koordinaatit 61.0897°N, 27.0582°E

**Tuohikotintien ja Vapaudentien risteys, paloaseman edessä, Tuohikotti;
Vapaudentie 2 Valkeala / Kouvola**

Tuohikotin taistelu oli 29. huhtikuuta 1918 Valkealan Tuohikotin kylässä käyty Suomen vapaussodan taistelu. Valkoisten pystyttämä Tuohikotin taistelun muistomerkki paljastettiin Tuohikotin kansakoulun lähistöllä syyskuussa 1924.

Harmaagraniittisen muistomerkin pystytti pohjois-Valkealan suojeluskunta ja sen rahoitti suojeluskuntapiiri. Patsas paljastettiin suurin juhlallisuuksin 21.9.1924 ja siinä lukee "Täällä tapahtui Tuohikotin taistelu 1924/4 18. Siunattu olkoon muisto urhojen, jotka kalliin veriuhrin isänmaan vapauden lunnaiksi antoivat"

Tuohikotin taistelun muistomerkki oli siihen aikaan suuri hankinta. Jo pelkästään kiven paikalleen saaminen tuon ajan välinein ja keinoin oli työlästä. Hankintakustannuksiin osallistui myös koko Kymenlaakson Lottapiiri. Esimerkiksi Lotta Svärd Kouvolan paikallisyhdistys keräsi varoja mm. myyjäisten, arpajaisten ja iltamien avulla ja lahjoitti muistomerkkirahastoon vuonna 1924 viisisataa markkaa. Se on ollut tuolloin suuri summa vasta perustetulle ja silloin vielä pienehkölle yhdistykselle.

Tuohikotin taistelun muistomerkin paljastusjuhlassa oli paljon väkeä paikalla. Juhlaan osallistui n. 150 suojeluskuntalaista, ja suuri joukko lottia sekä runsaasti muuta

yleisöä. Tilaisuus alkoi torvien säestämänä virrellä 152. Tilaisuuden ensimmäisen puheen piti pastori Vuorikoski. Tämän jälkeen esiintyi Kouvolan sekakuoro opettaja Oksan johdolla. Opettaja Nikkilä piti puheen muistomerkkitoimikunnan puolesta. Puheen myötä hän luovutti muistomerkin Pohjois-Valkealan suojeluskunnan Tuohikotin kyläosastolle, sekä kaikille niille paikkakuntalaisille, joille samat aatteet olivat tärkeitä ja minkä puolesta Tuohikotin sankarit olivat henkensä antaneet.

Muistomerkin vastaanottopuheen piti suojeluskuntalainen Arvo Kola ja juhlapuheen pankinjohtaja Ahti. (JP 27 Perinneyhdistys Kymenlaakson osasto julkaisu / Heini Korttesluoma.)

Kymenlaakson Vartio 1924, 175–176.

Lotta Svärd Kouvolan paikallisyhdistyksen toimintakertomus v. 1924. Kansallisarkisto.

0,5 hehtaarin kiinteistön Tuonenlehto omistaja Kouvolan seurakuntayhtymä.

Kuntoarvio:

Muistomerkissä on ajan patinaa. Patsaan ympäristö oli erittäin siisti; nurmikko ajettu ja ympäröivä ketju kunnossa.

Lapin lääni

Tervolassa Tervolan taistelun muistomerkki (1929)

Tervolassa, Tervolan taistelun muistomerkki (1929)**Kiinteistötunnus 845-871-1-2****Koordinaatit 66.0759°N, 24.7675°E****Muistomerkki sijaitsee taistelupaikalla Kaisajoen koulun läheisyydessä, Tuunivaarantien pää ja rautatien välissä / Tervola**

Tervolan taistelu oli Suomen vapaussodan alkuvaiheessa 2. helmikuuta 1918 Tervolassa käyty taistelu, jossa valkoiset pysäyttivät Rovaniemelle matkalla olleen punaisten junan. Taistelu pysäytti punaisten etenemisen Rovaniemelle ja turvasi näin valkoisten selustan pohjoisen suunnalta. Valkoisten pystyttämä muistomerkki sijaitsee taistelupaikalla Kaisajoen koulun läheisyydessä, Tuunivaarantien pää ja rautatien välissä. Tekijä on Pekka Keskimölo.

Pyramidin muotoisessa kivistä kasatussa muistomerkissä on laatta, jossa on teksti

”2.2.1918

Tällä paikalla taistelivat Peräpohjolan miehet isänmaan vapauden puolesta.”

22,8 hehtaarin kiinteistö Rataosa 2202 Tervola 2 omistaja on Suomen valtio / Väylävirasto.

Kuntoarvio: Puuttuu

Kuva otettu Tervolan muistomerkkiluettelosta / käyttö luvanvaraista

Ahvenanmaa

Finströmin Godbyssä, Godbyn taistelun muistomerkki (1938)

Finströmin Godbyssä, Godbyn taistelun muistomerkki (1938)

Kiinteistötunnus 60–408-878-1

Koordinaatit 60.231023°N, 19.987111°E

Engelsgränd 1, Godby / Finström (Ahvenanmaa)

Godbyn taistelut (ruots. Godbyslaget) olivat Suomen vapaussodan aikana 17. ja 19. helmikuuta 1918 Ahvenanmaan Godbyssä käytyjä taisteluja. Ensimmäisen taistelun aikana Uudenkaupungin suojeluskunta valtasi Godbyn kylän sitä hallussaan pitäneiltä venäläisiltä ja jälkimmäisessä puolestaan torjuivat takaisinvaltausta yrittäneen Turun punakaartin osaston. Kyseessä olivat ainoat vapaussodan aikana Ahvenanmaalla käydyt taistelut. Vapaussodan

ohella Godbyn tapahtumat kytkeytyivät ensimmäisen maailmansodan aikaiseen Ahvenanmaan konfliktiin, jonka osapuolina olivat myös Ruotsi ja Saksa.

Mikko Uolan kirjassa kerrotaan muistomerkki pystytetyn 12. kesäkuuta 1938. Pystyttäjän oli Turun seudun Rintamamiesyhdistys. Aloitteen patsaan pystyttämiseksi oli tehnyt turkulainen liikemies Arthur Fredriksson, joka oli vapaussodan aikana ottanut osaa niin sanottuun Uudenkaupungin retkikuntaan.

Valkoisten pysyttämä muistomerkki paljastettiin Godbyssä heinäkuussa 1938 sodan 20-vuotismuistojuhlallisuuksien yhteydessä. Muistomerkissä on teksti ”För Fosterland, frihet och rätt”. Muistomerkin tekijä on Sulo Mäkelä.

Sulo Mäkelä (21. joulukuuta 1896 Vehkalahti – 6. toukokuuta 1978) oli suomalainen kuvanveistäjä.

Roselius, Aapo: Isänmaallinen kevät: Vapaussotamyytin alkulähteillä, s. 69. Helsinki: Tammi, 2013. ISBN 978-951-31582-1-7.

0,9 hehtaarin kiinteistöllä Apothekets tomt on 47 osakasta. Kaksi suurinta omistajaa ovat

Pellas Johan Mikael

Signell Egon

Kuntoarvio;

Muistomerkki on hyväkuntoinen mutta puhdistusta vaativa.

Muistomerkkien suunnittelijoita ja tekijöitä

Kuvanveistäjä **Urho Uljas Ahonurho** (15. elokuuta 1894 Helsinki – 19. maaliskuuta 1952 Loimaa, alkujaan Urho Aho) oli suomalainen taidemaalari. / Loimaa, Vesikosken taistelun muistomerkki.

Ahonurho opiskeli [Turun piirustuskoulussa](#) ja työskenteli pääasiassa Loimaalla. Kesiään hän vietti usein [Karkussa](#) ja oli muun muassa [Emil Danielssonin](#) ateljeessa [Pirunvuorella](#) usein nähty vieras. Hän maalasi [romanttissävyyisesti](#) voimakkain ja tummin värein. Aiheina olivat luonto ja vähäisemmässä määrin ihminen. Hän oli myös [graafinen suunnittelija](#) ja suunnitteli muun muassa [etikettejä](#) Loimaan oluttehtaan tuotteisiin.

Ahonurhon teoksia on muun muassa [Turun](#), [Tampereen](#) ja [Loimaan taidemuseoissa](#). [Mommilan kirkon](#) läheisyydessä sijaitsevalla hautausmaalla on sankarihaudat, jonka muistomerkki on myös Ahonurhon teos.

Urho Ahonurho: *Mommilan sankarimuistomerkki*, 1951, Hausjärvi.

Kirjallisuutta

- Heinonen, Juhani: *Ahonurho*. Loimaa: Loimaan kirjapaino, 1995. [ISBN 951-96273-4-0](#)

Johan Gunnar Finne (4. huhtikuuta 1886 Hollola – 17. syyskuuta 1952 Helsinki) oli suomalainen kuvanveistäjä. Hänen tunnetuimpana teoksenaan pidetään Helsingissä sijaitsevaa Zachris Topeliuksen muistomerkkiä Taru ja totuus.

Elämäkerta

Finne syntyi [hollolalaiseen](#) maanviljelijäperheeseen. Hän opiskeli Helsingin yliopiston piirustussalissa vuosina 1905–1906, [Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa](#) vuonna 1907, [Taideteollisuuskeskuskoulussa](#) vuosina 1907–1909 sekä Wienin taideteollisuuskeskuskoulussa (*Wiener Kunstgewerbeschule*) vuosina 1909–1910. Hänen teoksiaan oli ensimmäistä kertaa näytteillä vuonna 1916. Finne toimi opettajana [Taideteollisuuskeskuskoulussa](#) vuosina 1912–1927 sekä [Korkeakoulussa](#) vuonna 1934.

Vuonna 1931 valmistuneeseen [Eduskuntataloon](#) Finne suunnitteli useita veistosreliefejä ja piirsi julkisivun pylväskapiteelit.

Teoksia

- [Alfred Kordelinin hautakappelin](#) julkisivureliefit, [Rauma](#) (1921)
- [G. A. Petreliuksen suihkukaivo](#), [Turku](#) (1924), yhdessä [Armas Lindgrenin](#) kanssa
- [Itsenäisyyden leijona](#), [Monreposin](#) puisto, [Viipuri](#) (1927)
- [Taru ja totuus](#), [Zachris Topeliuksen](#) muistomerkki, Helsinki (1929–1932)
- [Hollolan](#) sankaripatsas (1941)
- [Karkkilan](#) sankaripatsas (1948)
- [Jyväskylän](#) sankaripatsas, "Uhriliekki" (1922)

Kuvia julkisista teoksista

Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (laatta), yhdessä [Å. O. Wibomin](#) kanssa, 1918, Tampere.

Saksalaisten sotilaiden hauta, yhdessä [J. S. Sirénin](#) kanssa, 1920, Helsinki

[Vapaudenpatsas](#), 1922, Porvoo.

•

1918 vapaussodan sankarien muistomerkki, 1922, Vimpeli.

•

[G. A. Petreliuksen suihkukaivo](#), 1924, Turku.

Aiheesta muualla

- Ahtola-Moorhouse, Leena: [Finne, Gunnar \(1886–1952\)](#). *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu (maksullinen)*. 19.7.2016. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tekijä on **Pekka Keskimölä**. / Tervola, Tervolan taistelun muistomerkki.

Tekijä **Evert Kull**. Kyseessä lienee Johan Evert Kull (4. elokuuta 1895 Mustasaari – 2. maaliskuuta 1940), joka oli suomalainen suojeluskuntaupseeri. / Vaasa, Runsorin vuoden 1918 muistokivi.

Urho Kaarlo Lamminheimo (24. tammikuuta 1891 Ilmajoki – 15. lokakuuta 1962) oli suomalainen [taidemaalari](#) ja -[graafikko](#) sekä [kuvanveistäjä](#).

Lamminheimoa on luonnehdittu [pohjalaiseksi realistiksi](#). Maalauksissaan Lamminheimo käsittelee kotiseutunsa [Lapuan lakeuksia](#) ja niiden viljelyä, mutta mukana on

myös [Lapin](#) maisemia, henkilöaiheita ja muotokuvia. Jotkin hänen teoksistaan pohjautuvat kuvitteellisiin aiheisiin ja hänen piirustuksissaan voidaan nähdä myös pyrkimystä [symbolistiseen](#) ilmaisuun.

Lamminheimo opiskeli [Taideteollisessa](#) [keskuskoulussa](#) vuosina 1911–1913 ja [Leipzigin Akademie für Graphische Künste und Buchgewerbe](#) -koulussa vuonna 1938. Opiskeluun Saksassa sisältyi myös opintomatka [Dresdeniin](#) vuonna 1938.

Teoksia

[Lapuan yhteiskoulussa kuvaamataittoa](#) opettanut Lamminheimo toimi taiteilijana etenkin paikallisesti ja maakunnallisesti. Lamminheimon julkisia teoksia ovat [Laihialle](#) vuonna 1938 pystytetty [Hulmin taistelun](#) muistomerkki, Lapualla [Suomen sodan](#), vanhan kirkon ja menneiden sukupolvien muistomerkit ja [sankarivainajien](#) muistopatsas.

Lapuan Kauhajärven kirkon sankarihautausmaan muistomerkki on Lamminheimon suunnittelema ja paljastettu v. 1950. Lamminheimon teoksia on myös lapualaisissa yksityiskodeissa.

Kuvia julkisista teoksista

• *Jääkärimuistomerkki, jalusta, patsas [Lauri Leppänen](#), Lapua.*

Vapaussodan alkamisen muistomerkki, Laihia, 1938.

1939-1945 talvi- ja jatkosodan sankarien muistomerkki, Kauhajärvi, Lapua, 1950.

Asevelihautausmaan muistomerkki, Isokyrö, 1950.

Jääkärimuistomerkki, Ylihärmä, Kauhava, 1966.

Sulo Mäkelä (21. joulukuuta 1896 Vehkalahti – 6. toukokuuta 1978) oli suomalainen kuvanveistäjä).

Julkisia teoksia

- *Godbyn taistelun muistomerkki* Ahvenanmaa, 1938
- *Kolmen kannaksen koukkaajat* -muistomerkki Hamina, 1960
- *Torpparien muistomerkki* (Anjalan taksvärkin muistomerkki, Taksvärkkäripatsas), Anjala, 1961
- *Menneiden sukupolvien muistolaatta*, Hamina, 1964.

Kuvia julkisista teoksista

Myrskylän sankaripatsas, 1950, Myrskylä.

Myllykylän sankarimuistomerkki, 1952, Vehkalahti, Hamina.

Sankarihautojen muistomerkki, 1952, Miehikkälä.

Suru Usko ja Toivo, 1953, Virolahti.

Kolmen kannaksen koukkaajien muistomerkki, 1960, Hamina.

Evert Martialis Porila (sukunimi vuoteen 1907 Grönfors; [30. kesäkuuta 1887](#) Yli-Porila, [Sääksmäki](#) – [18. huhtikuuta 1941](#)) oli suomalainen [kuvanveistäjä](#). Porila on veistänyt muun muassa useita sankaripatsaita.

Porilan vanhemmat olivat maanviljelijä August Grönfors ja Vilhelmiina Yli-Porila. Porila oli ensin [Emil Wikströmin](#) opissa 1905–1907 ja sitten hän opiskeli [Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa](#) 1907–1909 sekä [Berliinissä](#) 1911. Porilan töitä oli esitteillä ensimmäisen kerran vuonna 1909.

Teoksia ja valokuvia julkisista teoksista

1918 sankarihautausmaan muistomerkki, 1920, Hartola.

1918 sankarihautausmaan muistomerkki, 1920, Jämsä.

Valkoisten hautamuistomerkki, Kalevankankaan hautausmaa, 1921, Tampere.

Alatornion vapaussodan muistomerkki, 1921, Tornio.

Suomen sisällissodan valkoisten sankaripatsas, 1922, Orivesi.

Haukiputaan sankarimuistomerkki, 1923, Oulu.

Vapaussodan 1918 sankaripatsas, 1926, Parkano.

Mannerheimin patsas, 1939, Tampere

Väinö Richard (Rikhard) Rautalin (14. helmikuuta 1891 Kalvola – 8. tammikuuta 1943 Lempäälä) oli suomalainen kuvanveistäjä ja taidemaalari, joka asui [Tampereella](#) ja viimeksi Lempäälässä.

Henkilöhistoria

Rautalinin vanhemmat olivat seppä Erik Konstantin Rautalin ja Emilia Lindberg. Hän oli naimisissa vuodesta 1924 Aili Emilia Liljan kanssa. Heidän pojastaan Tuomas Erik Rautalingosta (s. 1928) tuli lääkäri. Rautalin kävi [Taideteollisen keskuskoulun](#) iltakursseilla 1908–1911 ja opiskeli sitten kuvanveistäjä [Emil Wikströmin](#) johdolla 1911–1913 [Sääksmäellä Visavuorella](#).

Rautalin muutti 1915 Tampereelle, jossa hän asui vuoteen 1934. Viimeiset vuotensa Rautalin asui perheineen Lempäälässä. Hän oli [Tampereen taiteilijaseuran](#) puheenjohtajana 1934–1935. Rautalin kuoli 51-vuotiaana tammikuussa 1943, ja hänet on haudattu Lempäälään [Pyhän Birgitan kirkon](#) hautausmaalle.

Rautalin osallistui Suomen Taiteilijain näyttelyihin vuosina 1913, 1930 ja 1939. Omat näyttelyt hän piti 1921 ja 1925 sekä kolmen taiteilijan ryhmässä 1932. Kaikkiaan Rautalin teki elämänsä aikana noin 600 veistosta, joista usea on esillä [Tampereen](#) keskustassa. Hänen kuolemansa jälkeen pystytettiin hänen tekemänsä [Vesilahden](#), [Kurun](#), [Kangasalan](#) ja [Messukylän](#) sankaripatsaat.

Veistoksia

- Oripäänkankaalla helmikuussa 1918 surmattujen valkoisten muistomerkki, 1932, Myllykylä, [Oripää](#)
- [Tampere-veistos](#), 1934, Työnpuisto, Tampere
- Vapaussodan muistomerkki (*Vapauden miekka*), 1934, Kirkkotori, Lempäälä

Sankaripatsaita

- Vesilahti, [kirkon](#) sankarihautausmaan muistomerkki v. 1946
- Tampere, [Messukylän kirkon hautausmaalla](#) v. 1946

- Kuru, [kirkon](#) sankarihautausmaan "Talvisoturit" v. 1946
- Länsi-Teiskon sankarihautausmaa v. 1954

Kuvia julkisista teoksista

• Ilvekset, 1924, (vasen), Tampere.

• Ilvekset, 1924, (oikea), Tampere.

Vapautemme puolesta, 1932, Oripää.

Tampere-veistos, 1934, Tampere.

Vapauden miekka, 1934, Lempäälä.

Harteillaan maljaa kannatteleva mies, Tampere.

Harry Hjalmar Johannes Röneholm (6. tammikuuta 1892 Helsinki – 10. tammikuuta 1951) oli suomalainen kuvataiteilija ja sisustussuunnittelija.^[2]

Röneholm opiskeli [Taideteollisessa keskuskoulussa](#) 1908–1910. Hän toimi pila- ja mainospiirtäjänä sekä sisustusarkkitehtinä. Röneholm oli Piirtämö "3":n osakkaana 1914–1916 ja hän oli vuosina 1930–1951 [Suomen Messujen](#) toimitusjohtaja ja järjesti monissa kansainvälisissä näyttelyissä Suomen osaston. Hän toimi esimerkiksi [Barcelonan maailmannäyttelyn 1929](#) Suomen osaston teknillisenä ja taiteellisenä johtajana.

Kirjallista tuotantoa

- *Antakaa meille ajanmukainen messu- ja näyttelyhalli jota voidaan käyttää myöskin urheilutarkoituksiin.* Helsinki 1933
- *Applied art in Finland*; kirj. H. Röneholm, [W. West](#), [W. Wahlroos](#). The Finnish Section of New York Worlds Fair 1939, Helsinki 1939 (ilmestyi englannin, ranskan ja espanjan kielellä)
- *Maailman markkinoilta.* Suomen kirja, Helsinki 1944
- *Markkinat, messut ja näyttelyt 1-2.* Suomen messut, Helsinki 1945

Johan Sigfrid Sirén (27. toukokuuta 1889 Ylihärmä – 5. maaliskuuta 1961 Helsinki) oli suomalainen [arkkitehti](#). Hän työskenteli ensin arkkitehtitoimistossa Borg, Sirén & Åberg ja vuodesta 1925 alkaen itsenäisesti. Sirénin tunnetuin työ on vuonna 1931 valmistunut Helsingin [Eduskuntatalo](#), josta hän teki kokonaistaideteoksen: hän suunnitteli myös keskeiset osat [sisustusta](#) ja kalustusta. Hän toimi myös yli 25 vuotta [Teknillisen korkeakoulun](#) nykyaikaisen arkkitehtuurin professorina. Sirénin päätyöt edustavat [1920-luvun klassismia](#).

Elämä ja ura

Sirén oli ylihärmäläisen maanviljelijän Johan Sirénin ja Susanna Haapojan ainoa poika. Hänen isänsä menetti maatilansa veljensä konkurssissa ja siirtyi [mylläriksi Isoonkyröön](#). Isän kuoltua vuonna 1895 Sirén muutti äitinsä kanssa [Vaasaan](#). Sirén kirjoitti ylioppilaaksi [Vaasan suomalaisesta lyseosta](#) vuonna 1907. Arkkitehdiksi hän valmistui vuonna 1913 ja työskenteli useissa tunnetuissa arkkitehtitoimistoissa.

Vuosina 1931–1957 Sirén oli [Teknillisen korkeakoulun](#) nykyaikaisen arkkitehtuurin professori, 1944–1949 arkkitehtiosaston puheenjohtaja ja 1943 sekä 1955–1958 oppilaitoksen vararehtori. Hän oli myös 1928–1931 [Suomen Arkkitehtiliiton](#), 1931–1949 Suomen Taideteollisuusyhdistyksen ja 1940–1961 valtion arkkitehtuurilautakunnan puheenjohtaja.

Sirén tuli 1920- ja 1930-luvulla tunnetuksi ”traditionaalisen” arkkitehtuurityylin keskeisimpänä puolustajana. Hän oli sekä taidemaultaan että poliittisilta mielipiteiltään maltillinen [konservatiivi](#).

Muistomerkkejä

- Helsingin valtauksessa kuolleiden saksalaisten muistomerkki, [Vanha kirkkopuisto](#), Helsinki, 1920 (1918; yhdessä [Gunnar Finnen](#) kanssa)
- [Vironkävijäin muistomerkki](#), Vanha kirkkopuisto, Helsinki, 1923 (1922; yhdessä [Into Saxelinin](#) kanssa)
- Ylihärmän sankarihauta, 1950

Kirjallisuutta

- *J. S. Sirén: Arkkitehti 1889–1961*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, 1989. [ISBN 951-9229-58-2](#)

Arvi Tynys (2. syyskuuta 1902 Viuhkola, Luumäki – 29. lokakuuta 1959 New York, Yhdysvallat) oli suomalainen [kuvanveistäjä](#). Hän työskenteli kuvanveistäjänä Suomessa ja useissa muissa maissa. Tynys teki useita hautamuistomerkkejä ja sankaripatsaita, joita on Suomessa, Yhdysvalloissa ja Haitissa. Hän veisti pronssiin, graniittiin ja puuhun. Tynys oli ennen kaikkea kuvanveistäjä, mutta Tuotantoon kuuluu myös pienveistoksia, [akvarelleja](#) ja [öljyvärimaalauksia](#).

Tynys oli 13-lapsisen perheen nuorin. Hän kävi nelivuotisen kansakoulun juuri toimintansa aloittaneessa Viuhkolan kansakoulussa. Tynys pääsi [Suomen taideyhdistyksen piirustuskouluun](#) 23-vuotiaana, opiskeli siellä vuosina 1925–1929 ja valmistui Ateneumin kuvanveistoluokalta.

Valmistuttuaan Tynys teki opintomatkat [Italiaan](#), [Ranskaan](#), [Itävaltaan](#), [Unkariin](#) ja [Ruotsiin](#). Hänen tuotantoonsa vaikuttivat varsinkin [Rooman](#) muistomerkit. Vuoden 1918 *muistomerkki* on [Vilppulan taistelujen](#) muistopatsas vuodelta 1938. Hän toteutti yhdessä arkkitehti [Viljo Revellin](#) kanssa *Sankarimuistomerkin* Tampereen Kalevankankaalle (1946).

Julkiset teokset

- *Vilppulan 1918 taistelujen muistopatsas*, 1938, Vilppula
- Sankarimuistomerkki, Nokia, 1943.
- Sankarimuistomerkki, Kalevankankaan hautausmaa, 1946, Tampere [Kuva teoksesta](#)

Kuvia julkisista teoksista

•

Vapaussodan muistomerkki – Rauman vapaudenpatsas, 1937, Rauma.

•

Vilppulan 1918 taistelujen muistopatsas, 1938, Vilppula.

•

Talvi- ja jatkosodan muistomerkki, [Mäkiluodon linnake](#), 1941, Kirkkonummi.

•

Sankarivainajien yhteismuistomerkki, 1943, Nokia.

Kalevankankaan sankarimuistomerkki, 1946, Tampere.

Nestori Viinamäki (25. joulukuuta 1908–21. toukokuuta 1989). / Lappajärvi, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki.

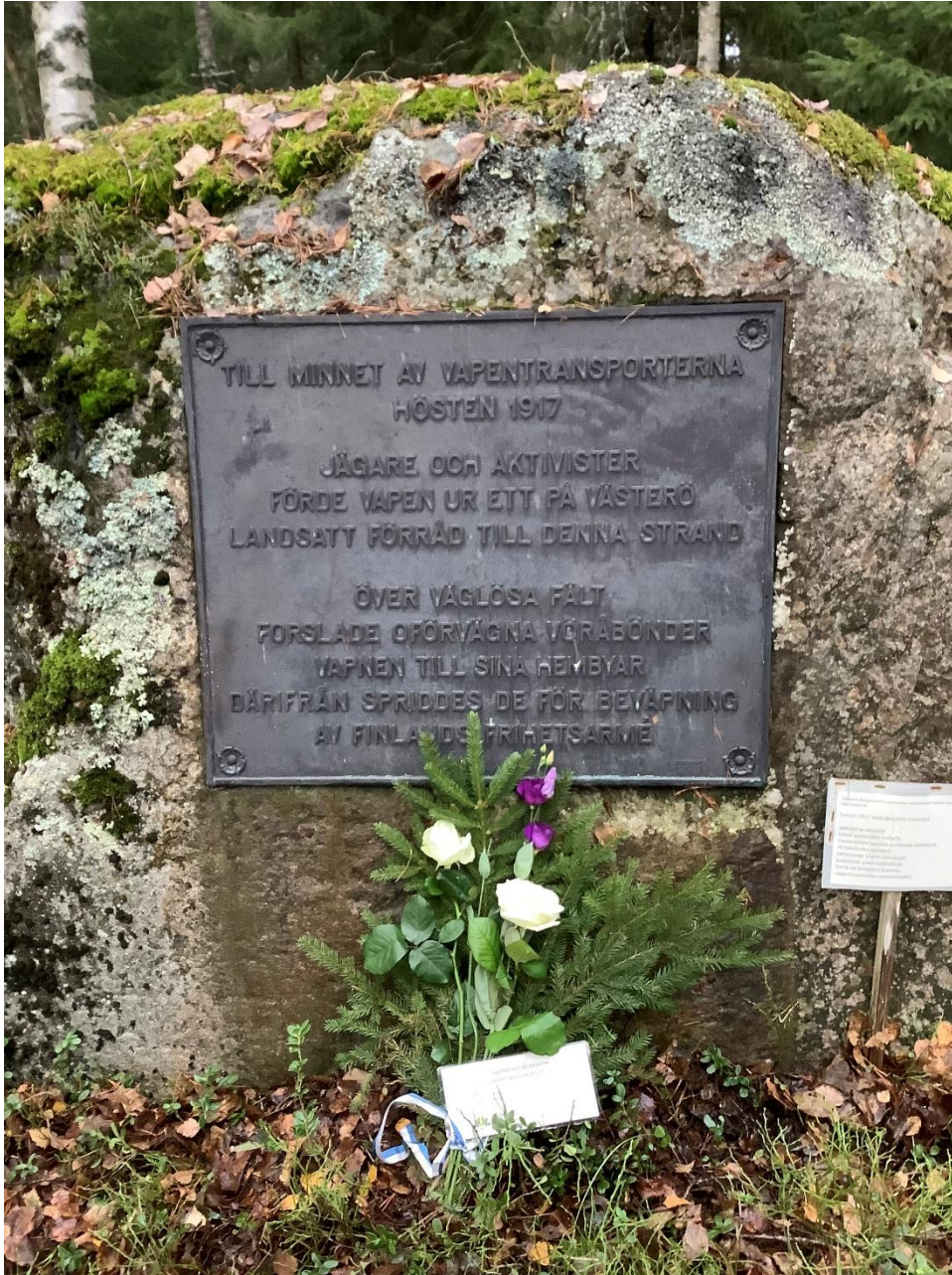
Varsinaisen elämäntyönsä Nestori Viinamäki teki hoitaessaan Lappajärven kunnan rakennusmestari- ja rakennustarkastajan tointa 1949-71. Rakennusmestariksi Nestori Viinamäki valmistui Kuopion teknillisestä koulusta 1944. Sitä ennen hän toimi Maatalousministeriön Asutussasiainosaston alaisen organisaation palveluksessa 1945-49. Ensin Kemissä rakennusten suunnittelijana, sittemmin Rovaniemellä mlk:n jälleenrakennuslautakunnan vastaavana mestarina.

Harrastuksista rakkain ja läheisin oli taidemaalaus. Se kesti hänellä koko elämän ajan. Useat julkiset työt, erityisesti muotokuvat, kertovat harrastuksen tasosta. Nestori Viinamäki on suunnitellut useita rakennuksia ja muistomerkkejä: Halkosaaren huvikeskus, Lappajärven kunnanlääkärin virka-asunto, Lappajärven seurakunnan siunauskappeli, jääkärien muistomerkki Lappajärvellä ja Lappajärven ratsukoulun muistomerkki.

Selvityksen yhteydessä esille tulleita muistomerkkejä

Nämä muistomerkit ovat tiedossa, mutta ainakin jotkut vaatisivat puhdistusta ja huoltoa.

Aselaiva Equityn muistomerkki Vöyrin Storsandvikenissä.

Aseiden välivarastoinnin muistomerkki Vöyrin Vassorissa, (Vassorinlahti)

Talon emäntä Beata Vesterön muistomerkki. Hän huolehti monin tavoin jääkäreiksi matkaavista miehistä ja huolsi aselaiva Equityn purkajia 31.10.1917.

Kagaalin muistokivi Tullisaaren puistossa Laajasalossa ei ole vapaussodan muistomerkki, mutta liittyy kuitenkin läheisesti vapaussotaan.

Korppaantiellä Helsingissä sijaitsee kahden saksalaisen sotilaan hauta. Tekstit näyttäisivät olevan aika huonossa kunnossa, mutta kukka-asetelmista päätellen siitä pidetään huolta.

Merikarvian Revelin saarelle aselaiva Equityn toisen matkan purkupaikalle pystytettiin joulukuun 8. päivänä 2017 Martin Wolffin suunnittelema muistomerkki laivan tuoneen 21 jääkärin ja asetoimituksen muistoksi.

Saaren omistaa Merikarvian kunta.

Kalevi Oksa, Veikko Tommila ja Jouko Penttilä veivät S/S Equityn tekemää jääkärien kuljetusta kunnioittavan laatan Revelin saarelle. KUVA: ALPO VEHANEN

Marcus Bernoullin suunnittelema Rauman muistomerkki paljastettiin huhtikuun 26. päivänä vuonna 2003 nimellä ”Jääkäri liikkeen nollapiste”. Tällä nimellä halutaan kuvata Ostrobotnian marraskuun 1914 kokouksen lähettämien Bertel Pauligin ja Walter Hornin lähtöä Saksaan sopimaan jääkärien koulutuksesta. Vuonna 1914 Rauman satama oli ainoa Suomen satama, josta ulkomaanliikenne oli tuolloin sallittua.

Muistomerkki sijaitsee Rauman Merimuseon etupihalla, osoitteessa Kalliokatu 34, 26100 Rauma. Museorakennuksen omistaa Rauman kaupunki.

Lokakuussa 2023 paljastettiin Huittisissa jääkärimuistomerkki. Sen on suunnitellut ja toteuttanut Veli-Pekka Bäckman. Muistomerkissä on kuuden Huittisista lähteneen jääkärin nimet. Muistomerkki sijaitsee Huittisten kirkkopuistossa.

Talollinen Vihtori Hirvon surmapaikan muistokivi Hämeenkyrössä Takamaantie 1900–1940.

Esko Pietilä

Kotiseutumme muistot

Tyrvään seudun kotiseutuyhdistys

LXXXI

Satakunnan Painotuote Oy, Kokemäki 2002

Vapaussotaan liittyviä muistimerkkejä

KIIKKA

s. 58 Ruotsilan kahakan muistolaatta

s. 59 Selim Venhon surmapaikan muistokivi

KIIKOINEN

s. 62 Kaarlo Lammin muistokivi

s. 71 Emil Pohjalan muistokivi

MOUHIJÄRVI

s. 76 Teeren kahakan muistolaatta

SUODENNIEMI

s. 89 Vihtori Kotajoen hautakivi

s. 90 Wilhelm ja Kalle Sävilahden hautakivi

s. 91 Frans Lehdon hautakivi

s. 94 Kaarlo Kalpan hautamuistomerkki

s. 95 Vapaussodan muistomerkki

s. 101 Mustapään kahakan muistomerkki

TYRVÄÄ-VAMMALA

s. 124 Sakari Löytäsen hautakivi

s. 125 Markkolan veljesten hautamuistomerkki

Luettelo selvityksen perustana olleista muistomerkeistä

51 muistomerkkiä: Kuuden muistomerkin omistaja oli tiedossa / merkitty

12 muistomerkkiä oli vapaussotaa edeltäneeltä ajalta / ei toimenpiteitä

30 nimetyn muistomerkin omistus on selvitetty

Listaan on lisätty kolme uutta muistomerkkiä / uusi

Asikkalan Vääksy, Anianpellon taistelun muistomerkki (1928)

Finströmin Godbyssä, Godbyn taistelun muistomerkki (1938)

Huittisissa, Loimankylän muistomerkki (2018 / uusi)

Hämeenkyrön Mannanmäessä, Mannanmäen taistelun muistomerkki (1938) / Hämeenkyrön kunta

Ilmajoen Santavuorella, Nuijasodan Santavuoren taistelun muistomerkki / ei toimenpiteitä

Kangasalan Suinulassa, Suinulan uhrien muistomerkki (1933) / Insinööriliitto

Keravalla, Keravan taistelun muistomerkki (1939)

Kiteellä, Pikkuvihan aikaisen Kiteen taistelun muistomerkki (1931) / ei toimenpiteitä

Kokkolassa Tankarin luodolla, luotsiaktivistien muistomerkki (1937)

Korppoossa, Korppoon taistelun muistomerkki (1926)

Kouvolassa, Mäkelän taistelun muistomerkki (1920)

Kärsämäellä, Suomen sodan muistomerkki (1938) / ei toimenpiteitä

Lappajärvellä, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki (1967)

Lempäälässä, Vapaussodan muistomerkki Vapauden miekka (1934)

Leppävirralla, Suomen sodan muistomerkki (1933) / ei toimenpiteitä

Liljendalin Eskilomissa, Eskilomin taistelun muistomerkki (Eskelinkylä) (1928)

Liljendalin hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden hautakivi (1918 / uusi)

Loimaan Vesikoskella, Vesikosken taistelun muistomerkki (1937)

Luodon Orrskärissä, Aselaiva John Graftonin muistomerkki (1930)

Luodon Tolvmansgrundissa, Aselaiva Equityn muistomerkki (1937)

Längelmäen Länkipohjassa, Lapuan Laurilain muistomerkki (1921)

Längelmäen Länkipohjassa, Länkipohjan taistelun muistomerkki (1938)

Längelmäen Länkipohjassa, Matti Laurilan kaatumispaikan muistomerkki (1990)

Maaningalla, Suomen sodan muistomerkki (1933) / ei toimenpiteitä

Marttilassa, Nuijasodan muistomerkki (1934) / ei toimenpiteitä

Mikkelin Kenkäveronniemessä, Nuijasodan muistomerkki (1939) / ei toimenpiteitä

Mustasaaren Raippaluodossa, Aktivistien muistomerkki (1960) / ei toimenpiteitä

Merikarvialla, Aselaiva Equityn muistomerkki (1994 / uusi)

Mustasaaren Raippaluodossa, Malskärin jääkärietapin 1916–1917 muistomerkki (2017) / uusi

Nastolan Uudessakylässä, Saksalaisten hautamuistomerkki (1920)

Nauvon hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden muistomerkki (1920)

Oripään kankaalla, Oripään verityön muistomerkki (1932)

Oulussa Taavetti Lukkarisen kuolinpaikan muistomerkki (1935)

Padasjoella, Nuijasodan muistomerkki (1936) / ei toimenpiteitä

Pernajan Hardomissa, Hardomin taistelun muistomerkki (1928)

Porissa lyseon pihalla, Vanhankartanon puolustajien muistokivi (1933) / Porin kaupunki

Porvoon Saksanniemessä, Saksanniemen ratsukoulun muistokivi (1927)

Pulkkilassa, Suomen sodan muistomerkki (1933) / ei toimenpiteitä

Pälkäneen Laitikkalassa, Laitikkalan taistelun muistomerkki (1919) / Annika Heikkilä

Rantasalmen Parkuinmäessä, Kustaa III sodan muistomerkki (1929) / ei toimenpiteitä

Ruoveden Väärinmajalla, Mannisen taistelun muistomerkki (1934)

Tampereella Kalevankankaalla, Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (1918)

Suodenniemellä, Suodenniemen taistelun muistomerkki (1938) / Sastamalan seurakunta

Tammisaaren Bromarvissa, Riilahden taistelun muistomerkki (1928) / ei toimenpiteitä

Tervolassa Tervolan taistelun muistomerkki (1929)

Tuuloksen Pannukankaalla saksalaisten hautamuistomerkki (1919)

Vaasassa Runsorintien varrella, Runsorin vuoden 1918 muistokivi (1931)

Valkealan Tuohikotissa, Tuohikotin taistelun muistomerkki (1926)

Vesilahdella, Vesilahden taistelun muistomerkki (1938)

Vilppulan kirkonkylässä, Vilppulan taistelun muistomerkki (1938)

Virtain Vaskivedellä, Vaskiveden taistelun muistomerkki (1928) / Vaskiveden Nuorisoseura

Aakkosellinen luettelo

Asikkalan Vääksy, Anianpellon taistelun muistomerkki (1928)

Finströmin Godbyssä, Godbyn taistelun muistomerkki (1938)

Huittisissa, Loimankylän muistomerkki (2018)

Keravalla, Keravan taistelun muistomerkki (1939)

Kokkolassa Tankarin luodolla, luotsiaktivistien muistomerkki (1937)

Korppoossa, Korppoon taistelun muistomerkki

Kouvolassa, Mäkelän taistelun muistomerkki (1920)

Lappajärvellä, Lappajärven ratsukoulun muistomerkki (1967)

Lempäälässä, vapaussodan muistomerkki Vapauden miekka (1934)

Liljendalin Eskilomissa, Eskilomin taistelun muistomerkki (Eskelinkylä) (1928)

Liljendalin hautausmaalla, saksalaisten sotilaiden hautakivi (1918)

Loimaan Vesikoskella, Vesikosken taistelun muistomerkki (1937)

Luodon Orrskärissä, Aselaiva John Graftonin muistomerkki (1930)

Luodon Tolvmansgrundissa, Aselaiva Equityn muistomerkki (1937) / Merikarvia (1994)

Längelmäen Länkipohjassa, Lapuan Laurilain muistomerkki (1921)

Längelmäen Länkipohjassa, Länkipohjan taistelun muistomerkki (1938)

Längelmäen Länkipohjassa, Matti Laurilan kaatumispaikan muistomerkki (1990)

Mustasaaren Raippaluodossa, Malskärin jääkärietapin 1916–1917 muistomerkki (2017)

Nastolan Uudessakylässä, saksalaisten hautamuistomerkki (1920)

Nauvon hautausmaalla, Saksalaisten sotilaiden muistomerkki (1920)

Oripään kankaalla, Oripään verityön muistomerkki (1932)

Oulussa Taavetti Lukkarisen kuolinpaikan muistomerkki (1935)

Pernajan Hardomissa, Hardomin taistelun muistomerkki (1928)

Porvoon Saksanniemessä, Saksanniemen ratsukoulun muistokivi (1927)

Ruoveden Väärinmajalla, Väärinmäen taistelun muistomerkki (1934)

Tampereella Kalevankankaalla, Ruotsalaisen prikaatin muistokivi (1918)

Tervolassa Tervolan taistelun muistomerkki (1929)

Tuuloksen Pannukankaalla saksalaisten hautamuistomerkki (1919)

Vaasassa Runsorintien varrella, Runsorin vuoden 1918 muistokivi (1931)

Valkealan Tuohikotissa, Tuohikotin taistelun muistomerkki (1926)

Vesilahdella, Vesilahden taistelun muistomerkki (1938)

Vilppulan kirkonkylässä, Vilppulan taistelun muistomerkki (1938)